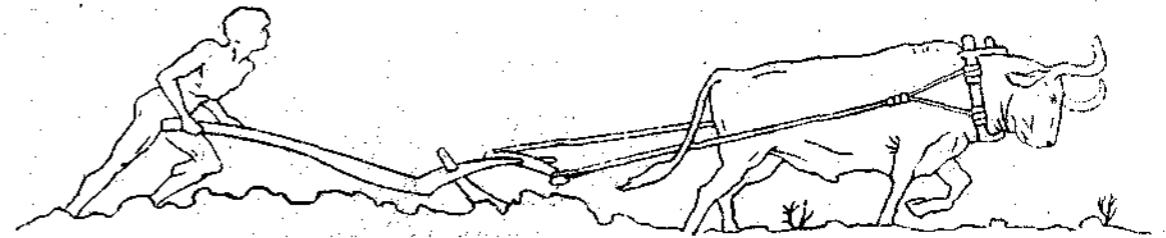

ΤΟΠΙΟΝ ΥΠΟ Κ. ΠΑΡΘΕΝΗ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ 4' 15
ΜΑΪΟΥ 1906

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Επέρασαν πολλά χρόνια από τότε... Αί αναμνήσεις μου είνε μακρυναί και κάπως σκοτισμένα... Νομίζω ότι ήμουν ακόμη φοιτήτης πρωτόβγαλτος διασδήποτε εις την φιλολογίαν και τόνονμά μου όχι ακόμη γνωστόν πέραν του στενοῦ φιλολογικοῦ κύκλου τῶν « νέων ». Ἐξαφνα, μίαν ἡμέραν, λαμβάνω ἓνα γράμμα ἀπὸ τὴν Πόλι και δύο βιβλιαράκια κακοτυπωμένα. Τὸ γράμμα, μ' ἓνα ἰδιόρρηθμον χαρακτῆρα, λεπτόν και δυσανάγνωστον, τὸν ἴδιον ποῦ ἀπετέλεσεν ἀργότερα τὴν ἀπελπισίαν τῶν Ἀθηναίων στοιχειοθετῶν, — τὸ γράμμα ἔφερε τὴν ὑπογραφήν *Δομνίκη Παπαγεωργίου*, και τὰ βιβλιαράκια ἦσαν διηγήματα τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου. Ἡ Δομνίκη, μὲ πολλὰ κομπλιμέντα, ἀλλὰ όχι ἀπὸ τὰ στερεότυπα, μὲ παρακαλοῦσε νὰ διαβάσω τὰ διηγήματα τῆς φίλης τῆς Ἀλεξάνδρας και νὰ τῆς γράψω τὴν γνώμην μου. Τὰ ἐδιάβασα, μοῦ ἤρρεσαν ἀληθινά, και τῆς τὸ ἔγραψα. Μοῦ ἀπήντησε διὰ νὰ μ' εὐχαριστήσῃ ἐκ μέρους τῆς φίλης τῆς, και νὰ μοῦ ζητήσῃ τὴν συνεργασίαν μου διὰ κάποιον Ἡμερολόγιον ποῦ θὰ ἔβγαζαν αἱ δύο μαζί. Ἔτσι ἡ ἀλληλογραφία μας ἐξηκολούθησεν, ἕως ὅτου ἔμαθα — δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον ἀπὸ ποῖον, — ὅτι Δομνίκη και Ἀλεξάνδρα ἦτο τὸ ἴδιον πρόσωπον. Συνεπεῖα τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῆς, ἡ φιλολογικὴ ἀλληλογραφία διεκόπη. Ἀργότερα πάλιν, δὲν ἐνθυμοῦμαι πῶς ἐπανελήφθη, — χωρὶς ψευδώνυμα και μυστήρια πλέον, — διὰ νὰ διακοπῇ και πάλιν ἀπὸ μίαν μεγάλην και φοβερὰν παρεξήγησιν. Ἐβόσταν ὅμως ἀρκετὰ, ὥστε νὰ γνωρίσω κατὰ βάθος τὴν Ἀλεξάνδραν Παπαδοπούλου και ὡς

συγγραφεῖα και ὡς ἄνθρωπον. Δὲν τὴν εἶδα ποτὲ εις τὴν ζωὴν μου, παρὰ δλίγας στιγμάς, μίαν φορὰν ποῦ ἦλθεν εις τὰς Ἀθήνας, πρὸ δέκα ἐτῶν, εις τὸ σπίτι τῆς φίλης μας Κ^ας Παρρέν. Ἀλλὰ κανενὸς ἀπὸ αὐτοῦς ποῦ βλέπω καθημέραν, δὲν ἐγνώρισα τὴν ψυχὴν και τὸ ἔργον καλλίτερα. Ἡ μυστηριώδης και ρομαντικὴ κάπως γνωριμία μας εἶχε κινήσει ἔξ ἀρχῆς ὄλον τὸ νεανικόν μου ἐνδιαφέρον, και μὲ εἶχεν ἐλκύσει, μὲ εἶχε δεσμεύσει ἡ μεγάλη εὐφυΐα τῆς κόρης και ἡ ἀπέραντη καλωσύνη τῆς. Δὲν ἔπαυσα νὰ παρακολουθῶ τὰ διηγήματά τῆς και τὰς περιπετείας τῆς, και πάντοτε ἐυρισκόμουν εις ἀμνησίαν μὴ γνωρίζων τί ἔπρεπε νὰ θαυμάζω περισσότερο: τὸ πεταχτόν ἐκεῖνο και σπινθηροβόλον ὕφος, τὴν μεγάλην ἐκείνην ἠθογραφικὴν δύναμιν, τὸ πνεῦμα, τὴν τρυφερότητα και τὴν εἰρωνείαν τῶν ἔργων τῆς ἢ τὰ τρισυγενικά τῆς αἰσθήματα, τὰς μεγάλας ἀφοσιώσεις τῆς ζωῆς τῆς, τὴν σταθερότητα τοῦ χαρακτῆρος τῆς τὴν ἀδαμαντίνην, τὴν ἀγγελικὴν ἀγνότητα τῆς ψυχῆς;

Ἡ φυσιογνωμία τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου, και ἡ φιλολογικὴ και ἡ ἀνθρωπινὴ, μὲ κατέχει και μοῦ ἐπιβάλλεται ἀνεκαθεν. Δὲν ἤξεύρω διὰ τοῦτο ἂν εις τὴν κρίσιν μου ὑπάρχῃ τελεία ἀμεροληψία... Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἡ κόρη αὐτῆ, τῆς ὁποίας θρηνοῦμεν σήμερον τὸν πρόωρον θάνατον, ἦτο ζυμωμένη ἀπὸ τὴν πάσαν ἐκείνην, ποῦ κάμνει τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς και τοὺς μεγάλους μάρτυρας. Καὶ μάρτυς μὲν εις τὴν ζωὴν τῆς ἔγεινε διότι ἠθέλε. Συλλογιζομένη πάντοτε τοὺς ἄλλους και ποτὲ τὸν ἑαυτὸν τῆς, ἀφοσιουμένη μετὰ πάθους και

Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου.

μετά λατρείας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἰδικῶν της καὶ ξένων, ἐργαζομένη δι' αὐτοῦς, κάμνουσα ὅλον τὸ καλὸν ποῦ ἔβγαине ἀπὸ τὸ χέρι της, κοπιῶσα, ἐξαντλουμένη, ὑπομένουσα, ἐπιμένουσα, ἀγωνιζομένη, κατῶρθωσε μέχρι τέλους νάπομωθῆ, νά καταστρέψῃ τὴν ὑγείαν της καὶ νάποθῆ εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Οἱ φίλοι ποῦ περιεστούχισαν τὴν νεκρικὴν της κλίνην, εἶδαν περὶ τὸ πελιδὸν μέτωπόν της κάτι ποῦ ἔμοιαζε μὲ ἀχειροποίητον στέφανον μαρτυροῦν.

Κατῶρθωσεν ὁμως νάναδειχθῆ καὶ μεγάλη συγγραφεύς; Ἡμπόρεσε νά βγάλῃ καὶ νάποκρυσταλλώσῃ εἰς αἰωνίας φιλολογικῆς μορφᾶς, ὅτι εἶχε μέσα της, ὅλους ἐκείνους τοὺς θησαυροὺς τοῦ αἰσθηματος, τῆς παρατηρήσεως, τῆς εὐφυΐας, τῆς μελέτης;

Μολονότι τὸ ἔργον της εἶνε σκορπισμένον ἐδῶ κ' ἐκεῖ, εἰς ἐφημερίδας, εἰς περιοδικά, εἰς ἡμερολόγια, — διότι ἡ Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου, ἡ βυζαντινὴ λογογράφος, ἦτο καθ' ὅλην τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν ἡ πολῆτιμος καὶ πολυζήτητος συνεργάτις κάθε φιλολογικοῦ δημοσιεύματος, — καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν εἶνε εὐκολον νά τὸ μελετήσῃ κανεὶς ἢ νά τὸ ἀναθεωρήσῃ συστηματικώτερον, ὅτε ἴσως ἡ γνώμη του θὰ μετεβάλλετο, — ἐν τούτοις νομίζω ὅτι εἶνε ἔργον ἡμιτελές, βιαστικὸν καὶ κάπως ἀμέθοδον. Ἐβλαπεν ἴσως τὴν Ἀλεξάνδραν Παπαδοπούλου ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον εἰργάζετο. Ἀνήσυχος πάντοτε καὶ μετέωρος καὶ

πολυάσχολος, ἔγραφεν ὅπου καὶ ὅποτε ἔφθανε, μὲ μεγάλην ταχύτητα, μὲ ἀπαραδειγματίστον εὐκολίαν, ἀλλὰ χωρὶς ποτὲ νά φυλάξῃ διὰ τὴν ἐπαύριον καὶ νά ἐπιθεωρήσῃ τὸ ἀτελὲς ἔργον, χωρὶς νά τὸ ἀφήσῃ νά ὀριμῶσῃ εἰς τὸν νοῦν της διὰ νά μεταβληθῆ ἀναλόγως εἰς τὸ χαρτί, χωρὶς νά τὸ ἐπιδιορθώσῃ ἀργότερα ἀφαιροῦσα τὰ περιττά, προσθέτουσα τὰ ἀναγκαῖα καὶ μεταβάλλουσα τὰ ἄλλα, ὥστε νάποτελεσθῆ ἐν σύνολον ἁρμονικῶν ἢ ἐν μέρος ἀνάλογον μὲ τὸ ὅλον. Ἀπὸ τὰ ἑκατὸν ἢ διακόσια διηγήματα ποῦ θὰ ἔχη γράψῃ, ὀλίγα εἶνε τὰ ἄρτια, τὰ τελειωμένα. Τὰ περισσότερα εἶνε ἀπλᾶ σκίτσα τῆς στιγμῆς, ἔχοντα ἀνάγκην ἐπεξεργασίας.

Τὰ μεγάλα ὁμως προτερήματα τῆς διηγηματογράφου φαίνονται καθαρά τόσο εἰς τὰ σκίτσα ὅσον καὶ εἰς τὰ τελειωμένα. Τὸ κατ' ἐμέ, τὴν πρωτοτυπίαν τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου, εἰς ὀλίγους Ἑλληνας συναδέλφους της τὴν εὐρίσκω. Εἶνε πρωτότυπος καὶ κατὰ τὴν μορφήν καὶ κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς. Αἱ συνθέσεις της, παράδοξοι πολλαῖς συνθέσεις, δὲν ὁμοιάζουν μὲ κανενός. Ἐπίσης καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον βλέπει τὸν κόσμον. Ἡ παρατηρητικότης της, ἡ ἠθογραφικὴ της ἱκανότης εἶνε μεγάλη. Ἀπὸ τὰ διηγήματά της προτιμῶ τὰ σύγχρονα βυζαντινά, ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα ζωγραφίζει τοὺς γύρω της ἀνθρώπους. Ἡ κωμῆσα, ὁ κλασικὸς αὐτὸς τύπος τῶν συνοικιῶν τῆς Πόλεως, εὐρεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδραν Παπαδοπούλου τὸν τελειότερον ζωγράφον. Ἡ ἀξία τῶν ἠθογραφημάτων αὐτῶν κάμνει νά ὀχρηῶν κάθε ἄλλην. Ἐκτιμῶ πολὺ καὶ τὰ ἀρχαῖα βυζαντινά της διηγήματα· ἐκτιμῶ ἐπίσης καὶ τὰς πατριωτικῆς ἢ ἠθικολογικῆς τῆς ἀποπειρας εἰς ἄλλα, ἄλλης φύσεως συνθέματα· ἐκτιμῶ πολὺ καὶ τὴν ἱκανότητά της πρὸς ἀλληγορίας καὶ μυθοπλαστίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν μερικά πολὺ ἐπιτυχεῖς καὶ ποιητικὰ· ἀλλὰ τὰ σύγχρονα ἠθογραφικὰ της διηγήματα, τὰ θανατάς. Τρία-τέσσαρα ἀπὸ αὐτὰ, (καὶ λυποῦμαι πολὺ διότι τώρα δὲν ἐνθυμοῦμαι τοὺς τίτλους, οὔτε εἶνε εὐκολον νά τ' ἀνακαλύψω εἰς τὸν σωρὸν τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν), εἶνε ἀπὸ τὰ ὀραιότερα ἔργα τῆς φιλολογίας μας καὶ θὰ ἔκαμναν τιμὴν καὶ εἰς μεγάλον διηγηματογράφον. Εἶνε καλλιτεχνικὰ καὶ πιστὰ εἰκόνες ζωῆς, ὑπὸ τὰς ὁποίας πάλαι ἡ ψυχὴ τοῦ ζωγράφου, εὐγενῆς καὶ ὀραία ψυχῆ, κωανῆ ἀπὸ ἰδανικὰ καὶ λευκὴ ἀπὸ καλωσύνην.

Ἡ ζωὴ τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου συνοψίζεται εἰς ὀλίγας θλιβερὰς γραμμὰς. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐνωρὶς ἔχασε τὸν πατέρα της καὶ ἔμεινε μὲ τὴν μητέρα της καὶ μ' ἕνα νεώτερον ἀδελφόν. Ἐσπούδασε νομίζω εἰς τὸ Ζάππειον κ' ἐπῆρε τὸ δίπλωμά της. Ἐκτοτε ἔξουσε ὡς διδασκάλισσα, πότε διευθύνουσα Παρθενωγωγεία, πότε διδάσκουσα κατ' ἰδίαν. Εἰς τὰς ὥρας τῆς ἀνεσεῶς της κατεγίνετο εἰς συγγραφὰς καὶ εἰς ἐκδόσεις. Ἐξέδωκε τρία τομῆδια διηγημάτων καὶ ἐν ἡ δύο Ἡμερολόγια. Μὲ τὸν ποιητὴν I. Γρουπάρην ἔδρουσε τὴν βραχύβιον «Φιλολογικὴν Ἠχώ». Τελευταίως συνειργάζετο εἰς τὴν «Πρόοδον» τοῦ κ. Σπανοῦδη. Κάποτε ἔγραφε καὶ σίχους. Εἰς τὰ «Παναθηναῖα» ἐδημοσίευσεν πλῆθος διηγημάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ὀραῖον ἐκεῖνο βυζαντινὸν «Μοναστήριον», τὸ ὁποῖον συνεπλήρωσαν ἀπαραμύλλως αἱ εἰκόνες τῆς Δδος Φλωρᾶ. Ἡ φωνὴ της ἦτο ἀργυρόχθος καὶ ἡ ὁμιλία της ἀπόλαυσις. Φίλη τοῦ κ. Ψυχάρη ἔκλινε πρὸς τὸν ψυχαρισμὸν τόσο μόνον, ὥστε νά μὴ καταβροχθισθῆ ἀπ' αὐτόν. Φύσει ἄλλως τε ἐπαναστατικὴ, συνέτριβε κάθε ἀλυσιδα ποῦ ἐδέσμευε τὴν πνευματικὴν της ἐλευθερίαν, καὶ ἦτο ἔχθρὰ κάθε σχολαστικισμοῦ.

Μακρὰ καὶ ὀδυνερὰ ἀσθένεια τὴν ἔφερεν

εἰς τὸν τάφον, πρὶν νά φθάσῃ τὸ τεσσαρακοστόν της ἡλικίας της. Ἀπέθανε τὴν 8 Μαρτίου 1906 εἰς τὰ ἐν Ἑπταπυργίῳ Ἐθνικὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα. Τὴν ἐπομένην ἐγένετο ἡ κηδεία της, σεμνὴ καὶ ἀπλή, μὲ ὀλίγους ἐκλεκτοὺς, μέσα εἰς δάκρυα καὶ εἰς ἄνθη. Ὁ κ. Κ. Χρηστομάνος, εὐρισκόμενος τότε μετὰ τῆς «Νέας Σκηπῆς» εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατέθεσεν ἐπὶ τῆς σοφοῦ στέφανον ἀπὸ δάφνης. Ἄλλοι εἴκοσι στέφανοι κατετέθησαν ἐπίσης ἀπὸ θαυμαστὰς καὶ φίλους. Καὶ ὁ ἀνοιξιᾶτικος τάφος ἐδέχθη καὶ ἀπέκρυψε διαπαντὸς τὴν μαρτυρικὴν μορφήν τῆς πρώτης Ἑλληνίδος διηγηματογράφου.

Ἐνα μνημόσυνον θὰ γίνῃ τώρα. Ἀλλὰ τὸ καλλίτερον μνημόσυνον διὰ τὴν Ἀλεξάνδραν Παπαδοπούλου θὰ ἦτο ἡ ἐκδοσις τῶν ἔργων της. Νάνευρεθοῦν, νά καταταχθοῦν καὶ νά συμπεριληφθοῦν εἰς ἕνα ἢ δύο τόμους. Ἄν ἡ πλουσία Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν, δρεῖλει ἐξάπαντος ν' ἰ τὸ κάμη. Καὶ δι' ἕνα λόγον ἀκόμη: ὅτι δὲν θὰ ἦτο εὐκολον νά τὸ κάμη ἄλλος κανεὶς. Ἡ ἐκδοσις βιβλίων τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας ἀπαιτεῖ πάντοτε κάποιαν θυσίαν καὶ οἱ Ἕλληνες ἐκδοταί, ὡς φρόνιμοι καὶ πτωχοὶ ἄνθρωποι, δὲν εἶνε κατάλληλοι πρὸς τοῦτο.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟ ΛΕΙΨΑΝΟ ΤΗΣ ΙΟΥΛΙΕΤΑΣ ΓΑΡΤΖΩΝΗ ΔΡΑΣΟΥΣΩΦ

Μετῆς πνυχῆς καὶ μ' ἄλλα οὐράνια πλοῦτη
Μία μέρα προικισμένη
Στὸν κόσμο ἐβγήκε Τούτη,
Ποῦ τώρα φεύγει ὡς ξένη.
Νὰ δείξῃ πᾶσι στήν πρώτη ἀγνὴ της χώρα
Ἀπείραχτα τοῦ Ὑψίστου ὄλα τὰ δῶρα.

Μακρὰ ὁ Καιρὸς εἶχε τὰ μάτια γύρει
Στὸ ἀνθηρὸ πρόσωπό της,
Καὶ ἀγάλια νά τὸ φθείρῃ
Περίμενε ὁ προδότης.
Ἄλλ' ἕνα τέτοιο κρίμα ἔλαβε θάρρος,
Μ' ἄπονη βία, νά τὸ ἐμποδίσῃ ὁ Χάρος.

Προτοῦ σὲ γάμου ἀγκάλῃ ἀδάδα περάσῃ,
Στὴν ὁμορφιά της ὄλη;

Εἶχε σὲ τοῦτο φτάσει
Τῆς γῆς τὸ περιβόλι.
Κ' ἐχλώμασαν τὰ ρόδα ὄλον τοῦ τόπου
Σ' ἐκεῖνα ὀμπρὸς τοῦ ἀγγελικοῦ προσώπου.

Μάυρη μοῖρα τὴν ἴδια ἔφερε πάλι
Στὸ ποθητὸ λιμάνι,
Ποῦ μρωδάτα κάλλη
Τόσα καὶ τόσα βγάνει.
Ἄχ, ἔπρεπε σ' αὐτὰ νά δώσῃ, ὡς πρῶτα,
Ζήλιας αἰτία μὲ τὰ στερνά της χνότα.

Πρὶν, ὁ λουλούδια, ἡ ἀμυγδαλιὰ ξανθίσῃ,
Γιὰ κάποια οὐράνια χάρι,
Νικῶντας ξάφρον ἡ φύση
Τὸν ἀόστηρὸ Γεννάρι,

Μόχο "Απριλιού σ' εδωσε και χρώμα,
Τ' ώραίο γιά να στολίστε άφρηχο σ'ωμα.

Ναί· γιά τ'α κρύα γεροντικά μου χείλη
Αύρα κ' εγώ ζητάω
Άπ' έναν άλλο Άπρίλη,
Έκει πού πολεμάω
Θρήνου τραγουδι άξιο να πούν γι' αυτήνε,
Πού με μάτια κλεισμένα όμπρός μας είναι.

Μόνο άρμονία νεκρώσιμη ως τ' αστέρια
Πρέπει τώρα να ήχηση.
Τ'α σταυρωμένα χέρια,
Πού ή μάυρη γή θα λύση,
Πάσανε πλέον με τεχνική μαγεία
Σταίς αύραις να σκορπούν κάθε άρμονία.

Χαράς λουλούδια έπάσανε στο δρόμο
Τ'α πόδια της να σπέρνουν.
Τέσσεροι, ώιμέ, σ' τον ώμο
Έκει πού πάει τή φέρουν·
Και μυστικά τ' όρφανεμένο χώμα
Της λείι του κάκου: Άχ, πάτησέμε άκόμα!

"Οποιος την είδε μία φορά μονάχη,
Στη μνήμη πάντα πρέπει

Τη θεία μορφή της νάχη·
Και κάπως θα τη βλέπη,
"Όσο εδω κάτω ή μαγεμένη φύση
Κάθε όμορφιά στα μάτια του δε σβύση.

Είναι διπλή του άνοιχτού τάφου ή φρίκη!
Εδωθε ο νοός θωράει
Του πόνου το σκουλήκι,
Πού ζωντανούς θα φάη·
Άπ' όνειρο χρυσό σε κρύο σκοιάδι
Κύττα! Ξυπνούν, ζηλεύοντας τον Άδη.

"Αν ύπνος τώρα, ω δύστυχοι, σ'α πιάνη,
Και αλήθεια κοιμηθήτε,
Μ' ένα λαμπρό στεφάνι
Τη νεκρή σας θα ιδήτε,
Πού, ως αστέρευτη κλάψα όμπρός της ρέει,
Γέρονι 'ς έσας την κεφαλή και λείι.

— Άπάνου από τ' αστέρια εϋτυχισμένη
Με άγγέλους ζω, και μόνος,
Γνέφι θολό, ανεβαίνει
Έκει ο πυρός σας πόνος·
Γιά να γλυκάνη, από τ'α θεία παλάτια
Συχνά πετάω και σ'α φιλω τ'α μάτια.

Γ. ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΤΟ ΚΟΛΛΕΓΙΟΝ ΤΗΣ ΟΞΦΟΡΔΗΣ

Είνα βιβλιαράκι του κ. Γεωργίου Γκράπ περι ζωής μου έφερεν εις τον νούν παλαιάς αναμνήσεις. Κάτι από την παλαιότεραν μας ζωήν πού όλοι κρύπτομεν με ίσράν ευλάβειαν εις τ'α βάθη της υπ'αρέσείας μας, μίαν ζωήν την οποίαν τόσον νοσταλγοϋμεν, όπόταν τ'α πρόσωπα ή τ'α πράγματα έρχονται να μ'ασ αφυπνίσουν. Και ένθυμούμαι τώρα, έπειτα από τόσα έτη, όλην την γαλήνην και όλην την ποιήσιν των χλοερών κήπων της Όξφόρδης, έντός των οποίων επί όλόκληρον μήνα ανεπόλησα την λευκήν πόλιν των Αθηνών.

Επήγαινα ως εϋσεβής προσκυνητής εις τον τάφον του Σέλλεϋ και όμως έγινα λάτρης πιστός της Όξωνιακής ζωής. Υπό την φωτισμένην όδηγίαν του φίλου μου Πλάτωνος Δρα-

κούλη ανέπνευσα με όλην την δύναμιν των πνευμόνων μου την υγιάν της διανοίας και της ψυχής. Όλόκληρος ή όντότης μου διετέλει εις διηνεκή θαυμασμόν δια την ακρίβειαν και την μέθοδον της πανεπιστημιακής ζωής. Και έσκέφθην διατί ο Δρακούλης εξέλεξε την Όξφόρδην ως κέντρον της διανοητικής του δράσεως και διατί ο Γαβριηλίδης είχε επαναλάβει πριν από έμε την φράσιν «ω γαλήνη» και διατί ο ποιητής Κωνσταντίνος Μάνος επί όλόκληρον έτος έσαγηνεύθη από τ'ας καλλονάς της, τ'ας πλήρεις ζωής και μυστηρίου.

Αυτήν την ώραίαν ζωήν μου πού έπέρασε τόσον γρήγορα, μου υπενθύμισε το βιβλιαράκι του Γκράπ, μίαν ζωήν κοινωνικήν και διανοητικήν συγχρόνως, όπου πραγματικώς έμέθυσεν ή ψυχή μου από το άρωμα της καλλονής και

της σοφίας, της ποιήσεως και του μυστηρίου του όποιου ή άνάμνησις θα λιχνίξη αιωνίως την υπαρέξιν μου.

Η Όξφόρδη έσχηματίσθη όπως όλαι αι ίεραί πόλεις του κόσμου. Η ιστορία της Άγγλίας την συνδέει με αυτήν την τύχην και την πρώτην ζωήν της Άγγλοσαξωνικής φυλής. Εις τον καθεδρικόν ναόν του Χριστού, πλησίον του όμωνύμου κολλεγίου, βλέπει τις τον τάφον του άγιου Frideswide αποθανόντος το 740. Αυτός ενεκατέστησεν εις την πόλιν ταύτην εν των αρχαιότερων μοναστικών ταγματων της Άγγλίας. Έκ των ήγεμόνων όμως ο πρώτος όστις έδειξεν αληθές ενδιαφέρον δια την πόλιν ήτο Έρρίκος ο Γ'. υιός του βασιλέως Ιωάννου, και εις την εϋνοίαν του πρίγκηπος τούτου ή Όξφόρδη όφείλει όλην την μετέπειτα ισχύν της και το μεγαλείον της. Έντός των τειχών της συνεκλήθη ή πρώτη σύνοδος των 13^{ον} αιώνα, και εκεί δια βασιλικής άδείας έπετράπη ή σύσκεψις προς αναμόρφωσιν των κληρικών ήθών. Μετέπειτα οι μοναχοί ήρχισαν να εγκαθίστανται όλίγον και και όλίγον, και δέν παρήλθε πολύς χρόνος όπου όλόκληρα τάγματα μοναχών έπλημμύρισαν την πόλιν. Την εποχήν αυτήν δέν είχαν ιδρυθή τ'α πολλαπλά κολλέγια τ'α όποια σήμερα αποτελοϋν τον κόσμον της, και ή Όξφόρδη ήτο πόλις καθαρώς κληρική όπως αι περισσότεραι των πόλεων άλλος τε αι όποια ήμασαν τον μεσαίωνα. Εις τ'α κοινόβια περιώριζοντο να διδάσκουν, μόνον επί χειρογράφων, μερικους σπουδαστάς προσωρισμένους να ενισχύσουν τ'α μοναστικά τάγματα. Τοιουτοτρόπως, εκτός των αγαθών αυτών τάσεων, τίποτε άλλο το βέβαιον και μεθοδικόν. Η πρόοδος είχε άφεθή εις την πρωτοβουλίαν των έλαχίστων. Και ή πρωτοβουλία δέν έβράδυνε να φανή και θαυματουργήση.

Περι το 1249 ο αρχιδιάκονος του Δούρχαμ Γουλιέλμος, επιστρέφων εκ Ρώμης, απέθανεν εις το Rouen. Ο κληρικός ούτος είχε σπουδάσει εις κοινόβιον τι της Όξφόρδης. Εϋγνώμων ως εκ τούτου εις την πόλιν ή όποια έμόρφωσε την διάνοιάν του, την στιγμήν του θανάτου του, πλήρης τιμών και πλούτου, δέν έλησμόνησε το χρέος του και εκληροδότησεν αρκετόν χρηματικόν ποσόν όπως ιδρυθή το πρώτον Κολλέγιον προς πληρεστέραν μόρφω-

σιν των νέων των καταγομένων από το Δούρχαμ.

Τοιουτοτρόπως τρία έτη μετά την δωρεάν του κληρικού τούτου το πρώτον Κολλέγιον της Όξφόρδης άνοίγει τ'ας πύλας του και ένα είδος πειθαρχίας εισήχθη δια τους πρώτους σπουδαστάς. Η συνήθεια αυτή κατά το 1280 λαμβάνει το κύρος τακτικού κανονισμού όστις επανειλημμένως άνεθεωρήθη κατά διαφόρους χρονολογίας. Το Κολλέγιον μετέπειτα περιβάλλεται τον ένδοξον τίτλον του «Collegium magnoe Almoie Universatis» το δε 1384 το Άγγλικόν κοινοβούλιον το αναγνωρίζει ως τοιούτο και και αυτών τον τρόπον ή πρόοδος του επιτελείται από έτος εις έτος ήρεμώς και μεθοδικώς χωρίς αποτόμους νεωτερισμούς πού θραύουν κάθε σύνδεσμον προς το παρελθόν, μέχρι της στιγμής όπου οι διευθύνοντες το Κολλέγιον άπεφάσισαν ότι επέστη ή ώρα να στεγασθή ή τύχη του υπό το λαμπρόν οικοδόμημα το όποιον βλέπομεν σήμερα. Η άπόφασις όμως αυτή ελήφθη τρεις όλοκληρους αιώνας από την πρώτην ιδρύσιν του και ο πρώτος λίθος έτέθη την 14^{ην} Άπριλίου του 1634 συμφώνως με το σχέδιον το όποιον έδωκε παλαιός μαθητής της Σχολής, το δε οικοδόμημα άνηγειρετο αναλόγως των δωρεών τ'ας όποιας προσέφερον οι μαθηταί οι έναπομείναντες πιστοί εις τ'α αναμνήσεις της νεότητός των.

Μετά την αποπεράτωσιν του, ήτις συνετελέσθη περι το 1675, το οικοδόμημα αυτό με την θαυμασίαν αρχιτεκτονικήν του του 17^{ου} αιώνα, στηριζόμενον επί της φήμης του και της μεγαλοπρεπειάς του, ήνοιξε διάπλατα τ'ας πύλας του, πλέον φιλόξενον ή άλλοτε και τ'α επί του καιτωφλίου του άγάλματα των δύο βασιλισσών Άννας και Μαρίας δέν βλέπουν να παρέρχονται ένώπιόν των οι εκ Δούρχαμ σπουδασταί μόνον άλλ οι από πάσης γωνίας του Άγγλικού κράτους τοιούτοι. Εκτοτε όλόκληρος ή Άγγλική άριστοκρατία φιλοδοξεί να διέλθη του Κολλεγίου τούτου, και επί του μεγάλου βιβλίου του, έντός των σελίδων του όποιου φυλάσσονται ευλαβώς και υπερηφάνως όλαι του αι δόξαι, συναντ'α κανεις όνόματα έξόχων κληρικών, πολιτευτών και επιστημόνων. Φημισμένοι συγγραφείς υπό την στέγην του Κολλεγίου τούτου έμόρφωσαν την σκέψιν των και παρασκευάσαν το έργον των. Το University College μεταξυ των ένδόξων τέκνων του συγκαταλέγει και τον μέγαν ποιητήν Πέρσυ Σέλλεϋ.

Αυτή είνε ἐν ὀλίγοις ἡ ἱστορία ἐνὸς μεγάλου κολλεγίου. Εἶνε ἀρχαιότερον τῶν ἄλλων καὶ ἰδοὺ διατὶ στρέφονται πρὸς αὐτὸ ὄλων τὰ βλέμματα. Ἐπειτα ἡ ἱστορία του εἶνε κατ' ἐξοχὴν διδακτικὴ, μολονότι καὶ τὰ ἄλλα κολλέγια τῆς Ὁξφόρδης, τὰ ὁποῖα τὸ περιβάλλον, δὲν εἶνε ὀλιγώτερον διδακτικά. Ἐκαστον ἐξ αὐτῶν ἰδρύθη διὰ τὴν ὑπηρετήσῃ τὴν αὐτὴν ἰδέαν, καὶ ὁμοῦ κανένα δὲν ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑλικοῦ καὶ ἠθικοῦ σχεδίου. Τὸ Lincoln δὲν ὁμοιάζει καθόλου μὲ τὸ Brazenose, οὔτε τὸ Oriel μὲ τὸ Trinity. Οὔτε οἱ πύργοι, οὔτε οἱ θόλοι καὶ τὰ κωδωνοστάσια εἶνε τῆς αὐτῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Εἰς τὸ ἕνα παρατηρεῖ κανεὶς λείψανα Νορμανδικά, ὑπενθυμίζοντα μέγα τι φυλετικὸν γεγονός, καὶ εἰς τὸ ἄλλο κατὰ τι διαφορετικὸν διότι κάθε κολλέγιον εἶχεν εἰς τὰς στιγμὰς τῆς ἱστορίας του κάποιον ἄνθρωπον διὰ τὴν ἀφήσῃ εἰς τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ τὰ ἴχνη του, διὰ τὴν τοῦ κληροδοτήσῃ ἕνα εἶδος ἐθίμου πατροπαραδότου, ἐθίμου ὅπερ βραδέως ἐσφουρηλάτησε καὶ ἐδημιούργησεν ὄλην αὐτὴν τὴν πανεπιστημιακὴν πρωτοτυπίαν ἢ ὁποῖα κατέστη προσωπικὴ πλεον δόξα τῆς Ὁξφόρδης.

Ἐν τούτοις θὰ ἦτο κάπως δύσκολον νὰ εἶπῃ τις ποῦ βασίζεται αὐτὸ τὸ αἶσθημα ποῦ δοκιμάζει κάθε ξένος ἐπισκέπτης, τοῦ ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ κολλέγια φαίνονται τόσον διαφορετικά πρὸς ἄλληλα. Καὶ ὁμοῦ τὸ αἶσθημα αὐτὸ εἶνε ἀληθινὸν διότι κάθε κολλέγιον ἔχει καὶ ξεχωριστὴν φυσιογνωμίαν, μὲ ὄλην τὴν ἐνότητά των ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς διαπλάσεως τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς. Κάθε αἰὼν παρερχόμενος ἔχει ἐναποθέσει ἐπὶ τῶν κολλεγίων τούτων τὰ ἴχνη του τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζει ὁ αἰὼν ὅστις τὸν ἀντικαθιστᾷ. Ἐπειτα ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐκάστου ἐξ αὐτῶν ἐξασκεῖ μίαν μυστηριώδη ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ψυχῶν ὅπως ἄλλως τε κάθε εἰκὼν, κάθε ἀντικείμενον ποῦ μᾶς εἶνε οἰκείον. Ἐνας σπουδαστὴς τοῦ Μπάλλιολ δὲν θὰ σκεφθῇ ποτὲ ὅπως ἕνας συμμαθητὴς του τοῦ κολλεγίου τοῦ Hertford. Τὸ πνεῦμα τῶν δύο τούτων συγχρόνων σπουδαστῶν πάντοτε θὰ ὑποστῇ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ Balliol ἰδρύθη εἰς τὸ 1269 ἐνῶ τὸ Hertford μόνιμα ἀριθμεῖ ἡλικίαν δύο αἰῶνων.

Ἄλλὰ τοιαῦται ἀποχωρώσεις ποῦ μαρτυροῦν μᾶλλον εὐγενῆ ἀμίλλαν ἢ ἀντιζηλίαν ποταπὰς, βασίζονται ὅλαι ἐπ' αὐτῆς τῆς ψυχῆς τῆς Ὁξφόρδης. Διότι εἶνε ὀλίγα πόλεις διὰ τὰς ὁποίας δύναται τις νὰ εἶπῃ ὅτι ἔχουν ἀληθῶς ἰδίαν

ψυχὴν. Καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ τῆς πόλεως εἶνε ἐκείνη ποῦ προσδίδει τὴν βαθεῖαν καὶ ἀμίμητον ἀρμονίαν, ἣτις πεπλώνει τὰς ἀνομοιότητας καὶ παρέχει εἰς τὸν Ἄγγλον τὸν τόνον τῆς ἐνότητος. Κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν τῶν πτελεῶν συγκεντρωμένη ἡ ἀριστοκρατία τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους ζῆ μὲ τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος. Ἄλλὰ ζῆ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε ν' ἀντλή ἀπὸ τὸ περιβάλλον ψυχικὴν δύναμιν τόσον παλαιάν ὅσον καὶ σύγχρονον, τὴν δύναμιν τῆς σκέψεως καὶ τῆς δράσεως.

Αὐτὸ ὅπωςδῆποτε εἶνε τὸ πλαίσιον ὅπου σφουρηλατεῖται ἡ ὀρειότερα ψυχολογία τῆς πόλεως τὴν ὁποίαν δύναται ποτὲ κανεὶς νὰ ἐνειροπολῇ. Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν γεμᾶτον ἀπὸ μίαν φυσικὴν ποίησιν τὴν ὁποίαν ὁ χρόνος ἐναποθέτει ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἐμορφώθησαν καὶ μορφοῦνται ὅλαι αἱ ἰδιοσυγκρασίαι, ὅλοι οἱ χαρακτῆρες. Τὰ γράμματα, ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ διοίκησις μεταξὺ τοῦ πανεπιστημιακοῦ τούτου πλαισίου ἐκλέγουν βραδύτερον τοὺς ἐξοχωτέρους λάτρεις των. Διότι ἡ Ὁξφόρδη εἶνε ἕνα κέντρον πυρήνων ἐθνικῶν θαυμάσιων, ἀποτελούμενον ἀπὸ τρία στοιχεῖα. Ὀλίγην φιλοσοφίαν τοῦ Βάκωνος, ὀλίγην ποίησιν τοῦ Σαίξπηρ καὶ ἐν τέλει κατὰ τι ἀπὸ τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας ποῦ ἐδίδαξεν ὁ Μακώλεϋ.

Ἐντὸς μιᾶς τοιαύτης ἐκπαιδευτικῆς ἀτμοσφαιρας ὁ νεαρὸς Ἄγγλος σπουδαστὴς, κατὰ τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἔρχεται ν' ἀφομοιωθῇ. Συμφώνως μὲ τὴν παράδοσιν, ἐλευθέρως καὶ εὐφρυνῶς διατηρουμένην, ὁ νεοερχόμενος σπουδαστὴς εὐρίσκει, οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ κλίσις του, ἀπὸ τῆς ἀφιξεῶς του ἀκόμη, πᾶν ὅ,τι τοῦ χρειάζεται διὰ τὴν μορφωθῆ. Ὁ σπουδαστὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, μετ' ὀλιγωτέρας δυσπιστίας ἢ ἄλλος εὐρωπαῖος συνάδελφός του, προσκτᾶται, παίζων, ἕνα εἶδος ἀνθρωπισμοῦ ποῦ θὰ τὸν διακρίνη βραδύτερον εἰς τὴν ζωὴν του, εἰς οἰανδήποτε κοινωνικὴν θέσιν καὶ ἂν εὐρεθῇ, ὡς ἕνα ἀληθῆ «gentleman».

Χάρις εἰς τὸ ἐπικρατοῦν αὐτὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας ὁ νεαρὸς φοιτητὴς συμπληρώνει ἀνεπαισθήτως τὴν μόρφωσίν του. Κύριος ἀπόλυτος τοῦ ἑαυτοῦ του, μανθάνει ὅ,τι τοῦ ἀρέσει χωρὶς τίποτε νὰ τοῦ ἐπιβάλλουν. Ἐκ κληρονομικότητος πρακτικὸς, καταλήγει εἰς τὸ νὰ ἐρωτευθῇ μὲ τὰς μελέτας του διὰ τὰς ὁποίας ἦλθεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον. Εὐφυῆς, σταχυολογεῖ δε-

ξιὰ καὶ ἀριστερά. Ποτίζεται μὲ τὰ νάματα τῆς ἀρχαιότητος ἀναπνέων τὸν ἀέρα τῆς πόλεως ταύτης, κάπως εἰδωλολατρικῆς ὑπὸ τὸν ἐπίσημον χριστιανισμόν της. Ἐνίοτε μάλιστα τοῦ συμβαίνει νὰ συναποφέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Πλούταρχον ἢ τὸν Βιργίλιον πλήρεις σοφῶν σχολίων, ὅπως τοὺς ἀναγνώσῃ νωχελῶς ἐξαπλωμένος εἰς τὸ βᾶθος τῆς βάρκας του. Ὡς ἐπιτοπλεῖστον ὁμοῦ καταγίνεται εἰς τὸν ἀθλητισμόν. Ἄλλ' ἕνεκα τῆς συνεχοῦς ἐπικοινωνίας του μὲ τοὺς καθηγητὰς του προσκτᾶται τὰς γνώσεις ἐκείνας αἱ ὁποῖαι θὰ τοῦ χρησιμεύσουν βραδύτερον εἰς τὴν ζωὴν του. Μ' ὅλα ταῦτα μελετοῦν λυσοσῶδως διότι δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως, πῶς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης φημιζεται ὅτι εἶνε, ἂν ὄχι τὸ πρῶτον, μεταξὺ τῶν πρώτων ὁμοῦ πανεπιστημίων τοῦ κόσμου.

Ὅταν τὰ καλλίτερα στοιχεῖα ἐνὸς λαοῦ ἔχουν μίαν κοινὴν σχολὴν ὅπου μορφοῦται ἡ νεότης των, ἕνα μέρος ἐντὸς τοῦ ὁποίου συνέρχονται καὶ ποτίζονται μὲ τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα, ἡ πάτριος παράδοσις ἐξελισσεται θαυμασίως καὶ ἄνευ βιαιῶν τιναγμῶν. Ἐπειτα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διαπλάσσονται οἱ ὄφραῖοι καὶ ἰσχυροὶ χαρακτῆρες ποῦ κατακοῦν τὸν κόσμον. Μέσα εἰς μίαν ἀτμοσφαιραν ὅπου ὁ σχολαστικισμὸς εἶνε ἀγνωστος, ἡ ψυχὴ τοῦ νέου ἀνδροῦται καὶ ἡ διάνοιά του μεγαλοουργεῖ. Τοιοῦτον χαρακτῆρα καὶ τοιαύτην μεγαλοουργίαν ὤνειροπόλησεν ἡ ψυχὴ μου ὅτε παρὰ τὸ πλευρόν τοῦ συγγραφέως τῆς «Δυνάμεως τῶν Ἰδεῶν» περιέτρεχον τοὺς χλοερούς, τοὺς πλήρεις μυστηρίου κήπους τῶν πανεπιστημίων τῆς Ὁξφόρδης.

ΠΕΤΡΟΣ Ζ.

ΥΠΝΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥ

II. Νεβάντ

*Σὰ νάτης ποῦ παράδερνε, καὶ σὰ διαβάτης
ποῦ γόρριζε 'στ' ἀνήλια τοῦ λόγγου βάρθη
ἀργά, 'στὴ μέση νύχτα, 'στὴν τοφλὴ σκιά της
πολύμοχθος ὁ Νουὺς ἀπόστιασε κ' ἐστάθη.*

*Κερένια λάμπη ὀλόγλυκεια ἢ μορφή του λάμπει,
τώρα ποῦ ἡ ἀστραπή του σβύστηκε, τὸ βλέμμα!..
μόνο, ἀπ' τὰγκάθια ποῦχουν τῆς ζωῆς οἱ κάμποι,
πληγές, σὰν φλόγα χύνουν τὰκριβὸ του αἵμα.*

*Ἐγυρε θάνατο νὰ βρῇ 'ς τοὺς ἀσοφοδέλους,
'στὰ νυχτολούλουδα ποῦ ὑπνον νάρκη βγάζουν,
πάρωρα, ἀργά ποῦ μόνο φάσματα κι ἀγγέλους
θωρεῖς νὰ τριγυροῦν τὰ πάθη νὰ σκεπάζουν...*

*Κοίεται ὁ Νουὺς ἀγωνιστῆς! καὶ πλανημένα
τ' ἀγαπημένα του ὄνειρα πετοῦν σιμά του,
τὸν ἀγκαλιάζουν, τὸν φιλοῦν λευκανθισμένα
καὶ πλέκονται νὰ γίνουνε τὰ σάβανα του.*

K. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ *

— Σημειώσεις ψυχολογίας κ' αισθητικής. —

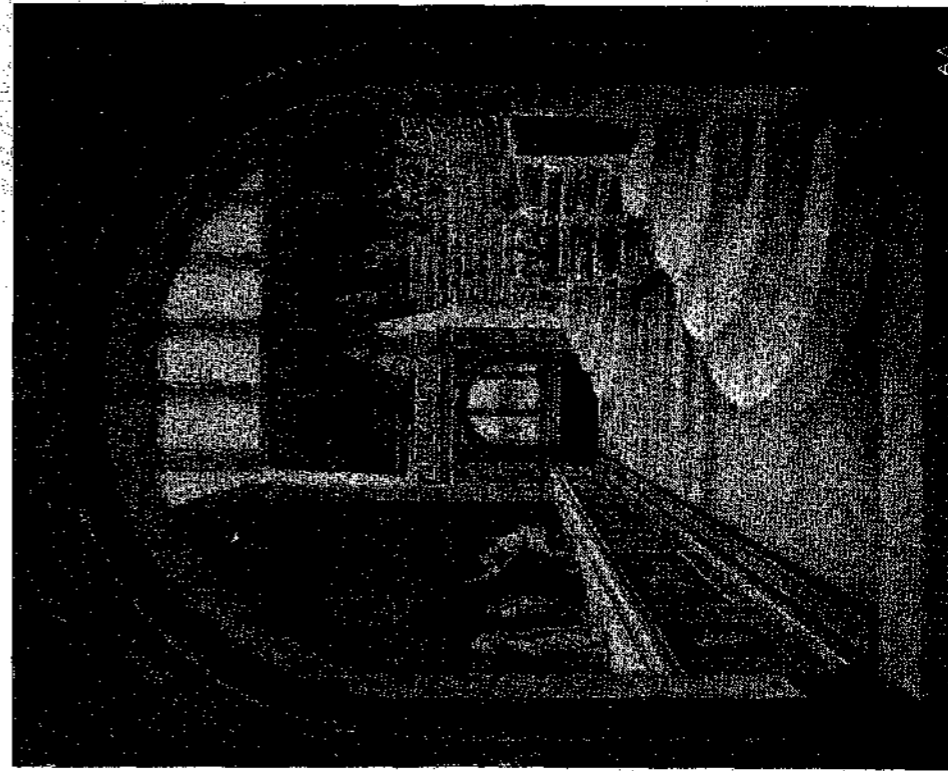
Τὰ ρεκόρ, εἰς τὴν σχολαστικὴν μαθηματικὴν των μορφήν, εἶνε κάποτε ὀλίγον ἀνόητα. Ἄλλ' εἶνε, βλέπετε, ἡ ἀνάγκη τοῦ προσδιορισμοῦ. Εἶνε ἡ τυραννία τῆς ἀκριβείας. Ἡ τυραννία τῆς ἐπιστήμης. Οἱ ἀριθμοί, ἡ μεγάλη τυραννία τῶν ἡμερῶν μᾶς. Ἡ αισθητικὴ δὲν ἔγινε ἀκόμη ἀκριβῆς ἐπιστήμη, ὅσον καὶ ἂν ἔγινε φυσιολογική, μαζί με τὴν ψυχολογίαν. Τὸ πλαστικὸν θαῦμα τοῦ δισκοβόλου δὲν εἶνε ἐπιδεκτικὸν μαθηματικῶν προσδιορισμῶν. Ὅλοι θαυμάζουν τὸν ὠραῖον δισκοβόλον, τὴν ὑπέροχον σύνθεσιν τῶν κινήσεων, ποῦ συγκεντρώνονται καὶ παρακολουθοῦν, νομίζεις, τὸν περοφυῆσαντα δίσκον. Ἄλλ' ὁ δίσκος δὲν ἔχει πλέον καμμίαν ψυχὴν καὶ καμμίαν ὠραιότητα. Εἰς τὸν δισκοβόλον τοῦ Μύρωνος ποῖος ἀναζητεῖ τὸν δίσκον; Καὶ ὅμως 50 χιλιάδες ἀνθρώπων ἀκολουθοῦν με ἀγωνίαν ἓνα στρογγυλὸν μέταλλον. Ποῦ θὰ πέσῃ. Δέκα ἑκατοστὰ ἐμπρός, δέκα ἑκατοστὰ ὀπίσω. Ἄνθρωποι με ἀσχημα ἐνδύματα καὶ κινήσεις βιαστικῶς τρέχουν ἀποπίσω του. Ξετυλίγουν μίαν κορδέλλαν, σκύβουν, μετροῦν, σημειώνουν, ἀνταλλάσσουν λόγους καὶ χειρονομίας, με τὴν σοβαρότητα τῶν ἐμπειρογνομόνων. Καὶ ὁ δισκοβόλος μένει ἀκόμη, ἀγαλμα σαρκός, δεσμεῦον, εἰς ἔρασιαν σύνθεσιν, μίαν ὠραίαν ὀρυμνίαν. Καὶ κανένας δὲν βλέπει πλέον τὸν δισκοβόλον.

Ἐπάνω εἰς τὸν στίβον: Ἐνα σῶμα μετεωρίζεται εἰς τὸν ἀέρα, ὡς νὰ ἦνε τοῦ ἀέρος πλάσμα. Ἄλλα ὁρμῶν τώρα εἰς τὸν δρόμον καὶ νομίζεις πῶς βλέπεις εἰς τοὺς ἀστραγάλους τῶν τὰ πτερωτὰ σανδάλια τοῦ ἀγγέλου τῶν θεῶν. Ἐκεῖ θαρρεῖς πῶς δορκάδες πηδοῦν τὸ ἐλαφρὸν καὶ ἀνετον πήδημα μιᾶς τρελλῆς εὐτυχίας. Δὲν εἶνε δορκάδες, εἶνε ἄνθρωποι, ἀδελφοὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ποῦ ἀνεβαίνουν, με κόπον καὶ μόχθον, τὰ μάρμαρα τῶν κερκίδων. Παράμερα, σκυμμένον ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον, ἀναδέει ἓνας ἔφηβος τὸ σανδάλιον του. Ἄν εἴμποροῦσε νὰπολιθωθῇ εἰς μίαν στιγμήν, δὲν θὰ τοῦ ἔλειπε παρὰ ἓνας στυλοβάτης. Ποῖα βαρβαρότης ὅμως! Σιμά του περνᾷ ἓνα μαῦ-

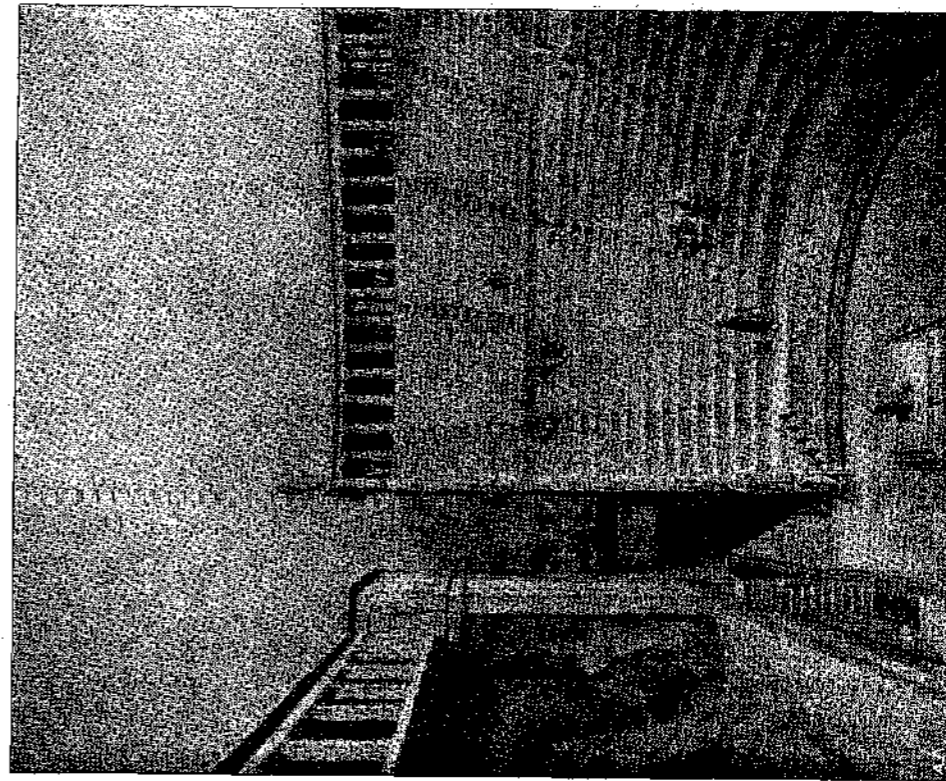
ρον ἐνδυμα, μ' ἐπιμήκεις οὐράς, ποῦ ἀνεμίζουν ἀπαίσια εἰς τὸν ἀέρα. Αἱ δύο οὐραὶ ἀκολουθοῦν ἓνα σῶμα ποῦ κλονίζεται καὶ παραπαίει. Παραπέρα ἓνας μαῦρος κύλινδρος κινεῖται ἐπάνω εἰς ἓνα ἀκαμπτον κεφάλι, ἀνθρώπου ποῦ πάσχει ἀπὸ τέτανον. Σκιαὶ καταχθόνιαι, σχήματα βδελυρᾶ, χρώματα ὑβρίζοντα τὸ φῶς ποῦ τὰ γελαιοποιεῖ καὶ τὰ ἐξευτελίζει, γλυστροῦν ἀπ' ὅλα τὰ σημεία. Ποῖοι τάχα νὰ ἦνε ὅλοι αὐτοὶ καὶ τί νὰ θέλουν; Εἶνε οἱ σκλάβοι, οἱ παρῖαι, οἱ ἀπελεύθεροι, οἱ βάρβαροι; Τί εἶνε; Ὅχι. Εἶνε οἱ κύριοι.

Ποῖοι τάχα νὰ ἦνε αὐτοὶ ποῦ κάθονται καὶ ἀναπαύονται καὶ περιπατοῦν καὶ φαίνονται ὠραῖοι καὶ φαίνονται ἀσχημοὶ καὶ μίαν στιγμήν θαρρεῖς πῶς εἶνε Ἕλληνες καὶ μίαν στιγμήν πῶς εἶνε Βάρβαροι; Εἶνε οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι ποῦ ὁμοιάζαν με πλάσματα τοῦ ἀέρος καὶ ὁμοιάζαν με δορκάδας καὶ εἶχαν περὶ τοὺς ἀστραγάλους τῶν τὰ πτερωτὰ σανδάλια τοῦ Ἐρμού καὶ δὲν τοὺς ἔλειπε παρὰ ἓνας στυλοβάτης διὰ τὴν ἀθανασία. Εἶνε οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι. Κατέβηκαν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Τί θανάσιμον πήδημα. Ἄν εἶχαν ξαπλωθῇ μετὰ τὸν ἀγῶνα ἐπάνω εἰς τὴν γλῶσση ἢ ἐπάνω εἰς τὸ μάρμαρον, τυλιγμένοι με μίαν χλαμύδα, στεφανωμένοι μ' ἓνα κλάδον κισσοῦ! Ἄλλὰ δὲν εἶνε.

Πάλιν τὸ ἐνδυμα. Τὸ ἐνδυμα τοῦ αἰῶνος, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὴν ὠραιότητα ἐπιστήμην καὶ εἶνε πνιγμένος ἕως τὸν λαμῶν μέσα εἰς τὴν ἀσχημίαν. Ὁ φιλόσοφος τῆς ὠραιότητος τὴν ζητεῖ τριγύρω του καὶ μακρὰν του, καὶ τὴν ὑβρίζει ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα του. Τί διαφορὰ εἰς τὸ νὰ ζῆς τὴν ὠραιότητα ἀπὸ τὸ νὰ τὴν ἐπαγγέλλεσαι καὶ νὰ τὴν διδάσκης. Οἱ Ἕλληνες εὐρήκαν τὸ ἰδεῶδες ἐνδυμα, τὸ ἐνδυμα τὸ ἄμορφον, ποῦ δὲν ἔχει σχῆμα κανένα καὶ λαμβάνει τὸ σχῆμα ποῦ τοῦ δίδει ἡ ὠραιότης, ἡ ὠραιότης ἢ στατικὴ καὶ ἡ ὠραιότης ἢ δυναμική. Ἡ μορφή καὶ ἡ κίνησις. Λέγεται ἐνδυμα καὶ εἶνε λόγος καὶ εἶνε τραγοῦδι. Λέγεται ἐνδυμα καὶ ἔχει ψυχὴν, ψυχὴν ἀνθρωπι-

Γωνία Ρωμαϊκοῦ θεάτρου κατὰ τὴν ἀσφαλὴ ἀναπαράστασιν τοῦ Στράβωνος πρὸς τὸ ἐν Πομπηεῖς θεᾶτρον. — Ἀριστέρα ἡ σκηνή, ἐμπροσθεν καὶ εἰς τὸ βάθος ἡ ἀριστερὰ πύραυλος, δεξιὰ ἡ ἀρχή τοῦ κολῶν. Τοιοῦτον ἦτο καὶ τὸ Ὡδίων Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. — Ἀπὸ τὰ Μαθήματα τῶν Παναθηναίων.

Γωνία Ἑλληνικοῦ θεάτρου κατὰ τὴν ἀσφαλὴ ἀναπαράστασιν τοῦ Στράβωνος πρὸς τὸ θεᾶτρον τῆς Ἀσπενδοῦ ἰδίας. — Ἀριστερὰ ἡ σκηνή, εἰς τὸ βάθος ἡ ἀριστερὰ πύραυλος τοῦ χοροῦ, δεξιὰ ἡ θυρομέλη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀρχῆς τοῦ κολῶν, ἀνω ἡ σκάλα, τὸ καταφύγιον τῶν θεατῶν. — Ἀπὸ τὰ Μαθήματα τῶν Παναθηναίων.

* Τέλος. — «Παναθηναϊκὰ» 30 Ἀπριλίου.

νην και ψυχην θειαν. Τι εινε η Νικη του Παιωνιου; Εινε σωμα γυμνον, εινε σαρξ, εινε μαρμαρον, εινε ενδυμα; Δεν ειξευρω. Εινε πνευμα. Και το ενδυμα το σημερινον! Υβρις του σωματος, υβρις της ψυχης. Έχει το σχημα το ιδικον του το αυθαιρετον, τας γραμμας τας ιδικας του, τας γωνιας τας ιδικας του. Τας ιδικας του εις την ακινησιαν, τας ιδικας του εις την κηνησιν. Οι γλυπται κλαιουν εμπρος εις μιαν ρεδεγκοταν, οι ζωγραφοι βλασφημουν εμπρος εις μιαν περισκελιδα, οι φιλοσοφοι της ωραιότητος φιλοσοφουν με την ιδιαν ρεδεγκοταν και με την ιδιαν περισκελιδα. Και οι ραπται κόβουν και οι ραπται ράβουν και ο κόσμος πηγαίνει εμπρος και δεν υπάρχει καμία ελπις να επιστρέψη οπισω.

Μία Αγγλις δημοσιεύει τας εντυπώσεις της από τους Αγώνας. Βλέπει τας γυναίκας διαμφοισθητούσας ένα κλάδον κοτινου παρα το πλευρον των ανδρων, βλέπει τας κερκιδας του Παναθηναϊκου Σταδίου πλημμυρισμένας από το φύλον της, ενθυμείται την αρχαίαν Ολυμπιαν, τας αρχαίας γυναίκας, δια τας οποιας αι δχθαι του Αλφειου ησαν σύνορον αδιαβατον, και δεν κρύπτει την εκπληξιν της. Να ένα ζήτημα που γεννάται. Ένα ζήτημα που χωρις να μās ενδιαφέρει κοινωνιολογικως, μās ενδιαφέρει αισθητικως. Αι γυναίκες, που δεν ειμπορει κανεις σήμερα να διαμφοισθητήση την θέσιν των εις τας κερκιδας, έχουν άραγε την θέσιν των εις τον στίβον; Και ο άρρενωπος και τραχυς θαλός του κοτινου εινε σιολισμός που τους άρμόζει; Πολυ φοβουμαι οτι η άφθαστος καλαισθησια των Ελλήνων έχει και εις την περιστάσιν αυτην δίκαιον, έναντιον κάθε διαμφοις των φεμινιστών. Αι Δανίδες έδόξασαν το γυναικειον σωμα εις τον στίβον, και αι Ελληνίδες, αι οποια ηλθαν μ' ένα ενδυμα, που έταραξε τας άοράτους οικίς του Σταδίου, να λάβουν ένα κλάδον άρχειλαίας από τας βασιλικας χείρας, υπεκλίθησαν με τόσην χάριν ένώπιον του Βασιλέως. Τα λίθινα πρόσωπα των Έρμών συνωφρωύθησαν όμως καταφανως και δι' αυτάς και δι' εκείνας. Κάτι τι έπλανάτο μέσα εις το άπεραντον εκείνο θέατρον, ως εκπληξις και ως διαμφοις. Κάτι έλεγεν οτι τα έράσματα πλάσματα δεν έφηναν άζημια από το περιβάλλον αυτό. Άζημια αι αισθητικως. Κάτι έλεγεν οτι η θέσις των δεν ήτο εκεί, δια λόγους άρμονικους. Όταν η αι-

σθητική μας φθάση την αισθητικήν των Ελλήνων — ένα δνειρον — τότε ώρισμένως θάποκλεισώμεν τας γυναίκας από τους Αγώνας όπως θά τας αποκλεισώμεν από πολλά άλλα. Ποιος ειπεν οτι οι Έλληνες έπεριφρόνησαν την γυναίκα και οτι η εποχή μας την έδόξασεν; Η Άφροδίτη του Λουβρου και η Νικη της Ολυμπίας εινε γυναίκες. Το Παρισι, ο ναός της νεωτέρας γυναικός, ύψωσε μιαν γυναίκα επάνω εις την Μνημειώδη Πύλην της τελευταίας Έκθέσεως. Συγκρίνατε τας μακρονάς αυτάς αποθεώσεις της γυναικός και ειπέτε μου, όλοι οι φεμινισται, που άπεθεώθη το γυναικειον; Εις το Παρισι του κ. Λουμπέ η εις τας Αθήνας του Περικλέους. Οι άρχαιοι εκάλιεργούσαν το γυναικειον άνθος εις τα θερμοκήπια, οι νεώτεροι το έφεραν εις τας λεωφόρους, κ' έκαμαν μ' αυτό δεινροστοχίας, όπως με τας πλατάνους και τας ακακίας. Εινε διαφορά ήθικης η διαφορά αισθητικής; Διαφορά κοινωνιολογική η διαφορά αισθητική κ' αισθηματική μαζί; . . . Ποιος θά μās το ειπή! Τι κωμικόν που φαίνεται ώστόσο το κλαδι εκείνο το άγριον και τραχύ του κοτινου εις τα χέρια τα γυναικεία. Άν δεν έφορουσαν χειρόκτια θά τους εξέσχίζε το δέρμα. Δι' αυτό ένας Γάλλος Ολυμπιονίκης, ο οποίος ειχεν ως φαίνεται γυναικειον δέρμα, έχάρισε τον ιδικόν του κοτινον εις μιαν γυναίκα του καρωδείου, η οποία ως φαίνεται ειχε το δέρμα ανδρικόν. Άν τας έστεφάνωναν τουλάχιστον με ρόδα. Με ρόδα που έχει τόσα η Άττική! . . .

Ο Μαραθώνιος έγινε οινόπνευμα και έμέθυσεν όλην την Ελλάδα και όλον τον Ελληνισμόν. Και μαζί με τον Ελληνισμόν έμέθυσεν όλον τον κόσμο. Ο τηλεγράφος ο οποίος τρέχει πολυ γρηγορώτερα από τον άγγελον του 490 π. Χ., από τον Λούην του 1896 και από τον Σέριγκ του 1906, χωρις άπαιτησιν κοτινου, ανήγγειλεν εις όλίγα λεπτά μέχρι του Καναδά, οτι ένας άνθρωπος έφθασεν εις 2 ώρας και 50' από τον Μαραθώνα εις τας Αθήνας. Και τι ήρχετο ναναγγείλη αυτός ο άνθρωπος εις άλλας εκατόν χιλιάδας ανθρώπων, που έκρατούσαν την αναπνοήν των μέσα εις το Σταδιον; Τίποτε. Άπλούστατα οτι έφθασεν από τον Μαραθώνα. Και διατι έσκοτώθη, ιδρωσεν, έκινδύνευσε να πτύση αίμα και να μείνη νεκρός εις τον τόπον; Δια τίποτε. Έδώ εινε το μυστήριον της ώραιας συγκινήσεως που έμέ-

θυσεν τα πλήθη έδώ και τα πλήθη εκείθεν των τηλεγραφικών συρμάτων, εις όλον τον κόσμο, μέχρι του Καναδά. Ένας φίλος μου ποιητής μου έχαρακτήρισε την Μαραθωνικήν φρενήτιδα δημούργημα των «δασκάλων». Οι «δασκαλοι» από τον καιρόν του κ. Ψυχάρη κατήντησαν να θεωρούνται ικανοί νανατρέφουν και τον κόσμο ακόμη. Ο μακαρίτης Κουσουλάκος, ο άλησμόνητος ρυθμολόγος, θά έλεγεν οτι ένέχονται και εις τας εκρήξεις του Βεζουβίου. Οι πτωχοι «δασκαλοι» δεν έκαμαν τίποτε. Ο θρύλος του άγγελου του Μαραθώνος, έχει τόσην ωραιότητα μόνος του, ώστε μόνος του να κάμνη το πάν. Και το έκαμε. Και νά, το μυστήριον του συμβόλου, του συμβόλου ανώτερου από την πραγματικότητα. Το δειλινόν εκείνο, όπου ο Ήλιος κατέβαιναν και άγγιζε τα θεία μάρμαρα και ένόμιζες οτι ήθελε να βασιλεύση μέσα εις τον Παρθενώνα, ο άνθρωπος εκείνος ο οποίος έφθανε δραμαίος, επάνω εις τα ίχνη όπου έπέρασεν προ είκοσιπέντε αιώνων ο πολεμιστής του Μαραθώνος, ήτο περισσότερο από τον ιδιον πολεμιστήν, ήτο σύμβολον. Και η συγκίνησις που έχυνη γύρω το πέραςμα του ήτον ένας ανώτερος και ευγενέστερος βαθμός συγκινήσεως. Ήτο συγκίνησις αισθητική. Άκριβως διότι ο άγων και η νίκη του ησαν άνοφελεις. Άκριβως διότι δεν ήρχετο ναναγγείλη τίποτε. Χωρις λόγον σταυρώνεται ο Χριστός κάθε χρόνον εις την εκκλησίαν και χωρις λόγον ανασταίνεται. Και το μυστήριον αυτό της αιωνίας σταυρώσεως και της αιωνίας αναστάσεως, εινε το μυστήριον όλων των ώραιων και περιττών πραγμάτων. Δεν ειπεν ο Όσκαρ Ουάιλντ, οτι η τέχνη εινε έντελως άνοφελής; Ο φίλος μου ο ποιητής ώρισμένως ειχεν άδικον.

Ο «Οιδίπους» του Σοφοκλέους παρεστάθη εις το Σταδιον, εμπρος εις ένα ξύλινον κιβώτιον, το όποιον ήτο το άνάκτορόν του. Ο άνεμος που ήρχετο από μακράν κ' έγνωριζε τα όμηρικα άνάκτορα, εκρήμνισε το μισό άνάκτορον. Κ' έμεινε το άλλο μισό. Ο κόσμος έχειροκρότησε τον Οιδίποδα και το άνάκτορόν του. Ένας από τους χειροκροτούντας μ' έρώτησεν: «Εινε δράμα του κ. Μιστριώτου»; Του απήντησα: «Ναι». Και ένας άλλος, ο οποίος ήτο κωφός μου έφώναζε δυνατά: «Πόσον ζηλευω τον Οιδίποδα!» Κ' έγω τον έρώτησα δυνατότερα: «Διατι ζηλεύεις τον Οιδίποδα»; Και ο κωφός μου έφώναζεν ακόμη δυνατό-

τερα: «Διότι εινε τυφλός». Έπειτα ηλθαν άνθρωποι, με μακρά ύποκάμισα, και έσήκωσαν το άνάκτορον εις τους ώμους των. Κανένας δεν ήτο πλέον εις τας κερκιδας να τους χειροκροτήση.

«Ελληνικόν Μπαϊρώι». Μίαν φοράν έβαλα τον τίτλον αυτόν επάνω εις ένα άρθρον. Έπρόκειτο δια κάποιαν αρχαίκήν παράστασιν, έορτήν η, δεν ένθυμούμαι ακριβώς, τί άλλο. Ένας από τους ξένους των Αγώνων μετεχειρίσθη πάλιν τον όρον αυτόν τελευταίως εις μιαν ξένην έφημερίδα. Οι Αγώνες τώρα, στρέφοντες γενικώτερα, έντονώτερα και λαϊκώτερα την προσοχήν του κόσμου προς την Ελλάδα, άρχισαν να προκαλούν μιαν κηνησιν ελληνικήν και νεοελληνικήν, η οποία δεν θά μείνη χωρις συνεπειας και ύποχρεώσεως δι' ημάς. Η επανάληψις των Αγώνων πρώτα. Και δια την τύχην αυτών η επιτυχία του 1906 — μεθ' όλας τας μεμψιμοιρίας — εινε μία εγγύσις. Έγγύσις την όποιαν σφραγίζει το όνομα, η δράσις και ο ένθουσιασμός της Α. Υ. του Διαδόχου. Άλλά δεν εινε μόνον η επανάληψις. Η Έλλάς γίνεται, με τον θεσμόν της μεγάλης ειρηνηκής έορτης, τόπος παγκοσμίου περιοδικού προσκυνήματος. Μεγάλοι πνευματικοι και ήθικαι έορται, όργια ιερά, λατρείαι ένγενικαι, πανηγύρεις αισθητικαι ήρχισαν να προβλέπωνται και να προσχεδιάζονται περίξ των έρειπίων του μεγαλειότερου πολιτισμού τον όποιον ειδεν η Γη. Οι κίνδυνοι εινε μεγάλοι και αι εθνά μεγαλείτερα. Οτι έγινεν έως τώρα, ως δοκιμή η άπόπειρα, εις μικράν κλίμακα, εμπνέει εύλογωτάτους φόβους και δικαιολογημένας ανησυχίας. Εινε ανάγκη τάχα να ένθυμηθούμεν τόσα πράγματα όμοιάζοντα με ιεροσυλίας; Αι παραστάσεις των αρχαίων τραγωδιών υπήρξαν έως τώρα η πρώτη και η πλέον συνειδημένη βεβήλωσις, όπως έγιναν. Η πτωχή και κουρελιασμένη και ρυπαρά παρωδία των Διονυσίων εις ημέρας. . . Άποκρηάς, υπό την αιγίδα ήλιθίων κομιτάτων, υπήρξε κάτι περισσότερο από ιεροσυλίαν, κάτι που προσπαθούμεν να λησμονήσωμεν. Αι φωταγωγήσεις της Άκροπόλεως με βεγγαλικα φάτα, φανούς, χρώματα και καπνούς ασέλγεια μαινομένων βαρβάρων επί της μαρμαρίνης παρθενίας, την όποιαν ο χρόνος έπλήγωσε, χωρις να την ύβριση. Η μεταβολή του Παρθενώνος εις αίθουσαν δεξιώσεων κοσμικών, όπου οι φελοί του καμπανίτου σφενδονίζονται προς τας μετόπας του

και να της δανείσω το δικό μου. Φίλοι, ιδού το μόνο κακό που της έκαμα. 'Αλλά, αφού θέλει ν' αποθάνω, πείτε της πως την αγαπώ και την ευχαριστώ για ό,τι μου έκαμε καλό από τα παιδικά μου χρόνια όταν οι πειραταί που με είχαν αρπάξει μ' έπουλησαν στην μητέρα της να υπηρετώ την 'Ιζόλδη. 'Ο Θεός ως φυλάττη την τιμή της, το σώμα της, την ζωή της. 'Αδελφοί, κτυπήσατέ με τώρα!»

Οι σκλάβοι την ευσπλαχνίσθησαν. 'Ευλογίσθησαν και κρίνοντας ίσως, ότι δι' ένα τόσο μικρό κακόν δεν αξίζει να τιμωρηθῆ με θάνατον, την έδεσαν εις ένα δένδρον.

«Επειτα, έσκοτώσαν ένα μικρό σκαλί: ο ένας του έκοψε την γλώσσαν, την έσφιξε μέσα εις μίαν πτυχήν του ρούχου του και ύστερ' απ' αυτά παρουσιάσθησαν εις την 'Ιζόλδη.

«Σας ώμίλησε; τους ηρώτησε με αγωνίαν.

— Ναι, βασίλισσα, μάς ώμίλησε: Μάς ειπε ότι εθύμωσες για ένα μόνον κακό που σου έκαμε: εσχισες στη θάλασσα ένα νυφικό πουκάμισο, λευκό σαν το χιόνι, που επήρες μαζί σου από την 'Ιρλανδίαν και σου εδάνεισε το δικό της το βράδυ των γάμων σου. Αυτό ητον όλο της το κριμα, μάς έλεγε. Σ' ευχαριστεί για τα καλά που της εκαμες από τον καιρόν που ητον παιδί, επαρακάλεσε τον Θεόν να προστατεύση την τιμήν σου και την ζωήν σου. Βασίλισσα, να η γλώσσα της.

— Κακούργοι! εκραύγασεν η 'Ιζόλδη, δότε μου πάλι την Μπρανζιέν, την πιστήν Μπρανζιέν. Μήπως δεν ήξερατε πως ητον η πιό αγαπημένη μου φίλη; Κακούργοι, δότε μου την.

— Βασίλισσα, καλά λέει η παροιμία «η γυναίκα εύκολ' αλλάζει: μαζί γελάει, κλαίει, αγαπάει, μισεί». Την έσκοτώσαμε γιατί μάς το παρήγγειλες!

— Πώς το παρήγγειλα! Για ποιά αφορμή; μήπως δεν ητον η αγαπημένη μου συντρόφισσα; η γλυκειά, η πιστή, η ώραία; Τό ξερατε, δολοφόνοι: την έστειλα να ζητήση βοτάνια και την εμπιστευθήκα σε σας, για να την προστατεύετε στον δρόμον της. 'Ομως θα πω πως την έσκοτώσατε, και θα καίτε επάνω στη φωτιά.

— Βασίλισσα, γνώριζε ότι ζῆ και θα σου την οδήγησωμε εδώ ζωντανήν, χωρίς μία τρίχα της να έχη πάθει τίποτε».

«'Ομως αυτή δεν τους έπίστευε, και άλλοτε κατηράτο τους δημίους της Μπρανζιέν, άλλοτε τον εαυτόν της. 'Εκράτησε τον έναν από τους σκλάβους κοντά της, ενώ ο άλλος έσπευδε

πρός το δένδρον που ητον δεμένη η Μπρανζιέν:

«'Ωραία μου, ο Θεός σ' έφύλαξε, και να που η κυρία σου σε καλεί πάλι κοντά της!»

«'Όταν η Μπρανζιέν επρουσιάζθη εμπρός εις την 'Ιζόλδη, εγονάτισε και της εξήτησε να την συγχωρήση: αλλά η βασίλισσα έπεσε στα γόνατά της κ' εκείνη, και αι δύο τους μαζί αγκαλιασμένες εμειναν επί πολλήν ώραν εις κατάστασην λιποθυμίας.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΕΥΚΟ

Δεν πρέπει να φοβούνται την πιστήν Μπρανζιέν μήπως προσδώση το μυστικόν της, αλλά τον εαυτόν τους πολύ περισσότερο. 'Ομως, πως εινε δυνατόν δύο καρδιές μεθυσμένες από την αγάπην να κρύψουν τον πόνον τους; 'Η αγάπη τους πιέζει όπως η δίψα σπρώχνει προς το ποτάμι τα έλαφια.

«'Αλλοίμονον! η αγάπη εινε αδύνατον να κρυφθῆ. Βέβαια, με την σύνεσιν της Μπρανζιέν, κανείς δεν εξάρνισε την βασίλισσαν όταν εφύρισκετο στην αγκαλιά του αγαπημένου της: αλλά κάθε ώραν και στιγμήν παντού μήπως ο καθείς δεν βλέπει πως ο πόθος τους συνταράζει, τους σφίγγει, εκχύνεται από ολας των τας αισθήσεις όπως το νέο κρασι από το βαρέλι;

Τώρα οι τέσσαρες πανούργοι της αλλῆς που έμισούσαν τον Τριστάνον δια την ανδρείαν του, κατεσκευάσταν τριγύρω από την βασίλισσαν. Τώρα τα γνωρίζουν όλα. Βράζουν από μίσος και από αγρίαν χαράν. Θα φέρουν την εϊδησιν εις τον βασιλέα: θα ιδούν η τρυφερότης του βασιλέως προς τον Τριστάνον να γείνη μανία, ο Τριστάνος θα ιδούν να εξορισθῆ η ναποθάνη, θα ιδούν την δυστυχίαν της βασίλισσης. 'Ομως εφοβούντο την όργην του Τριστάνου: επιτέλους το μίσος εδάμασε τον φόβον τους: μίαν ημέραν, οι τέσσαρες βαρώνοι εκάλεσαν τον βασιλέα Μάρκον και ο 'Ανδρὲ του ειπε:

«Βασιλεῦ, χωρίς άλλο η καρδιά σου θα όργισθῆ και γι' αυτό και οι τέσσερεις εμεις εχομε μεγάλην λύπην εν τούτοις όφειλομε να σου φανερώσωμε κάτι. 'Εδωκες την καρδιά σου στον Τριστάνον, όμως ο Τριστάνος σε ντροπιάζει. Μάταια σ' εσυμβουλευσαμε για την αγάπην ενός μοναχού ανθρώπου περιφρονείς την βαρωνίαν σου όλην και μάς εγκαταλείπεις όλους. Γνώριζε λοιπόν ότι ο Τριστάνος αγαπᾷ

την βασίλισσαν: εινε φανερά αλήθεια, κ' έχουν πῆ πολλά».

«'Ο εγγενής βασιλεὺς απεκριθῆ ώργισμένος:

«'Ανανδρε! Τί πανουργία εινε αυτή! Βέβαια! 'Εδωκα την καρδιά μου στον Τριστάνον. Την ημέραν που ο Μορχόλι σας εκαλούσε να πολεμήσετε, εκατεβάσετε όλοι το κεφάλι, βοβοί από τον τρόμον: αλλά ο Τριστάνος τον αντιμετώπισε δια την τιμήν αυτού του τόπου και τον έσκοτώσε. Γι' αυτό τον μισείτε, και γι' αυτό τον αγαπᾷ εγώ, περισσότερο παρα σένα 'Ανδρὲ, περισσότερο από όλους εσάς, περισσότερο από κάθε άλλον. 'Αλλά τί εινε αυτό που ανεκαλύψατε; Τί εϊδατε; τί εχετε ακουσμένα;

— Τίποτε, αληθινά, αιδέντα, τίποτε που να μην ημπορούν να ιδούν τα δικά σου μάτια, τίποτε που να μην ημπορούν να ακούσουν τα δικά σου αυτιά. Παρατήρησε, ίκουσε, βασιλεῦ. 'Ισως εινε ακόμη καιρός.

Και απεσύρθησαν αφήνοντές τον να γεύεται μόνος του το δηλητήριο.

«'Ο βασιλεὺς Μάρκος δεν ημπόρεσε να διώξη τον πειρασμόν. Παρατήρησε ο ίδιος, μολονότι δεν το ήθελε η καρδιά του, παρεφύλαξε τον ανεψιόντου, παρεφύλαξε την βασίλισσαν. 'Αλλά η Μπρανζιέν ένησε τί συνέβαινε, τους εκαμε προσεκτικούς και μάταια λοιπόν ο βασιλεὺς εδοκίμασε την 'Ιζόλδη με διαφόρους τρόπους: ίσως αποκαλύψη τίποτε. 'Αφησε λοιπόν τον άχαρον αυτόν άγώνα, και έννοών ότι δεν θα ημπορούσε πλέον να διώξη την ύποψίαν, επροσκάλεσε τον Τριστάνον και του ειπε:

«Τριστάνε, ν' απομακρυνθῆς από τον πύργον αυτόν: και όταν θα έχης απομακρυνθῆ, μην περάσης πλέον τας τάφρους ούτε τα όχυράματα. Πανούργοι σε κατηγορούν δια μεγάλην προδοσίαν. Μη μ' ερωτᾷς περισσότερο: δεν ημπορώ να σου πω τα ίδια τους τα λόγια χωρίς να εντροπιάσω κ' εσένα και τον εαυτόν μου. Μη ζητῆς λοιπόν λόγους που να με καταπραΐνουν: το αισθάνομαι, θα ειναι μάταιοι. 'Ομως, δεν πιστεύω τους πανούργους αν τους έπίστευα, θα σε είχα ήδη καταδικάσει εις θάνατον επονειδιστον. 'Εν τούτοις οι λόγοι των ετάραξαν την καρδιά μου και μόνον η αναχώρησίς σου θα την καθησυχάση. Φύγε, χωρίς άμφιβολίαν θα σε καλέσω πάλιν φύγε, παιδί μου πάντοτε αγαπητό!»

«'Όταν οι πανούργοι έμαθαν την εϊδησιν, «έφυγε, ειπαν μεταξύ τους, έφυγε, ο γόης, έφυγε σαν κλέφτης! Τί θα γείνη τώρα πλέον;

χωρίς άλλο θα περάση την θάλασσαν να ζητήση τύχην και να υπηρετήση κατά τον ίδιον τρόπον κάποιον βασιλέα μακρονου μέρους!»

«'Οχι, ο Τριστάνος δεν ειχε την δύναμιν ναναχωρήση και όταν επέρασε τας τάφρους και τα όχυράματα του πύργου, έννόησε ότι δεν ητο δυνατόν ν' απομακρυνθῆ περισσότερο: εσταμάτησε μάλιστα εντός του Τινταγκέλ, εκαμε κονάκι με τον Γκορβενάλ σ' ένα σπίτι χωρικού, κ' εκεί εμενε βασανιζόμενος από τον πυρετόν, περισσότερο πληγωμένος παρ' άλλοτε που ο Μορχόλι του ειχε εμπήξει στο σώμα το φαρμακερό μαχαίρι. 'Αλλοτε, όταν εκείτετο εις την καλύβαν που του ειχαν στήσει εμπρός εις τα κόματα και που όλοι έφευγαν την δυσοσμίαν των πληγών του, τρεις άνθρωποι εν τούτοις τον επαραστάσαν, ο Γκορβενάλ, ο Ντινὰς δε Λιντάν, και ο βασιλεὺς Μάρκος. Τώρα, ο Γκορβενάλ και ο Ντινὰς εμενον ακόμη επάνω από το προσκέφαλό τον: άλλ' ο βασιλεὺς δεν ηρχετο πλέον, και ο Τριστάνος εστέναζε:

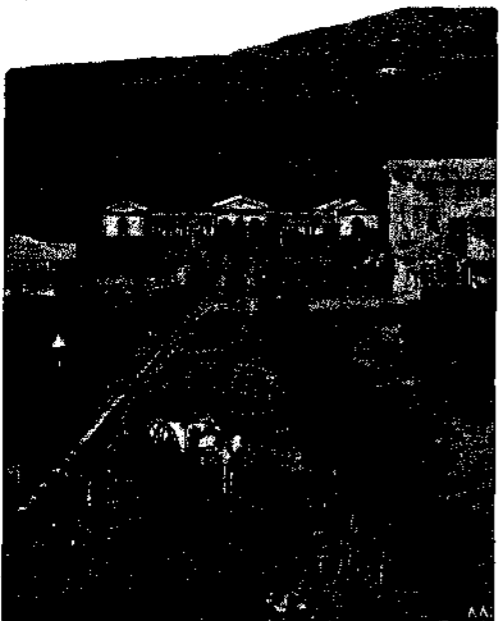
«Βέβαια, θειε μου, το σώμα μου χύνει τώρα την βοώμαν από ένα φαρμάκι χειρότερο, και η αγάπη σου δεν ημπορεί πλέον να υπερβάλη την φρίκην που αισθάνεσαι.

«'Αλλά, ακαταπαύστως, μέσα εις την θέρημν του πυρετού, ο πόθος τον επραβούσε, προς τους κλειστούς πύργους όπου εκρατούσαν την βασίλισσαν κλεισμένην: αλογο και καβαλάρης εκτυπούντο επάνω στα πέτρινα τείχη: ώστόσο, αλογο και καβαλάρης εσηκώνοντο ξανά και επειροφούσαν πάλιν την ίδιαν εφοδον. 'Οπίσω από τους καλοκλεισμένους πύργους, 'Ιζόλδη η ξανθή έλυωνε, δυστυχῆς περισσότερο εκείνη διότι, ανάμεσα εις τους ξένους που την κατασκοπεύουν, πρέπει να υποκρίνεται ότι εινε χαρούμενη, και να γελά και την νύκτα, στο πλάγι του βασιλέως Μάρκου, πρέπει να δαμάξη άκίνητη τας τρικυμίας της σαρκός της. Θέλει να φύγη προς τον Τριστάνον. Του φαίνεται ότι αυτή σηκώνεται και τρέχει: εως την πόρταν αλλά, επάνω εις το σκοτεινό κατώφλι οι πανούργοι εξάπλωσαν φονικά όργανα: και καθώς επερνούσε επλήγωσαν τα λεπτά γόνατά της. Του φαίνεται ότι πίπτει και ότι από τα πληγωμένα γόνατά της αναβρύζουν κόκκινες πηγές.

Οι δύο αγαπημένοι θ' αποθάνουν πολυ γλιγωρα, αν δεν τους βοηθήση κανείς. Και ποιος λοιπόν άλλος από την Μπρανζιέν; Με κίνδυνον της ζωής της, εγλίστησε προς το μέρος που εμενε ο Τριστάνος άρρωστος. 'Ο Γκορβενάλ θέλει να τον κάμη να χαρῆ, και δια να

μόνον θεραπείας αλλά και διασκεδάσεων όπου και ο πλέον δύστροπος, ο πλέον άβροδιατος άστος να διέλθη ώρας άληθώς άλησμονήτους.

Δέν έχω δλόκληρον διαμονήν του ΑΪ-Λε-Μπαίν, του Βάδεν και του Κάρλσμπαι, όσον μίαν σεληνοφώτιστον νύκτα της Αΐδηψού, της Κυλλήνης και του Λουτρακίου. Είς την Αΐδηψόν από το ξενοδοχείον αι «Θέρμαι του Σύλλα» που διευθύνουν οι ήκται αδελφοί Πολέμη. Είς το Λουτρακι από τας «Πηγάς» των κ. κ. Κ. Κουρβέλη και Σια και είς την Κυλλήνην από το ξενοδοχείον της διευθύνσεως των Σιδηροδρόμων Π. Α. Π. το όποιον διευ-

Αποψις Κυλλήνης

θώνει ο περιποιητικώτατος κ. Μερκάτης της γνωστής Ζακυνθιακής οικογενείας. Τα άναφέρω αυτά τα τρία ξενοδοχεία των λουτροπόλεων διότι συγκεντρώνουν πών ό,τι επιθυμεί ένας άνθρωπος αισθανόμενος και μεταβαίνων είς μίαν εξ αυτών.

Από τας «Θέρμας του Σύλλα» ή εξελισσομένη σπηνογραφία είνε μαγευτική με τον άπλούμενον ένώπιόν των Εύβοϊκών κόλπον και την έναντι Φθιώτιδα με τα γραφικά της βουνά. Από ένα παράθυρον των «Πηγών» πάλιν άνέπνευσα όλην την δρόσον του Κορινθιακού κόλπου άναμειγμένη με την αύραν την έρ-

χομένην από τας πευκοβριθείς κλιτύς του Κιθαιρώνος όπως είς την Κυλλήνην άνειροπόλησα υπό τας σκιές των δένδρων και έχόρτασα δλόκληρον την γαλήνην του Ίονίου πελάγους με τας βαλασμομένας πνοάς που μου έστελλε μακρόθεν το μυρωμένο νησι της Ζακύνθου.

Την τελευταίαν τριετίαν έμεινα επί δύο εβδομάδας είς έκάστην των τριών άναφερομένων λουτροπόλεων. Δέν τό έκαμα χάριν της υγείας μου μόνον. Αλλά και χάριν διασκεδάσεως. Και αν θέλετε ακόμη περισσότερον να σας είπω, ήτο ταξείδι άναψυχής και μελέτης συγχρόνως. Διότι όταν ο θερινός ήλιος μαστίζει τας Αθήνας, ένα ταξείδι πότε είς την Αΐδηψόν, και πότε είς την Κυλλήνην είνε άληθινή απόλαυσις με τους λουομένους. Έχει να σπουδάση κανείς τόσας ξένας φυσιογνωμίας. Να τας παρακολουθήση από την πρώτην ήμέραν της άφιξέως των, όταν έρχονται ακόμη με τον πόνον ζωγραφισμένον είς το πρόσωπόν των. Ολίγαι ήμέραι διαίτης κατόπιν άρκούν να τους κάμουν να μεταβάλουν όψιν. Αι όχραι παρειά των έρυθρούνται, και το χαμόγελο το όποιον τοίς ήτο άγνωστον επανθεί και πάλιν είς τα χείλη των.

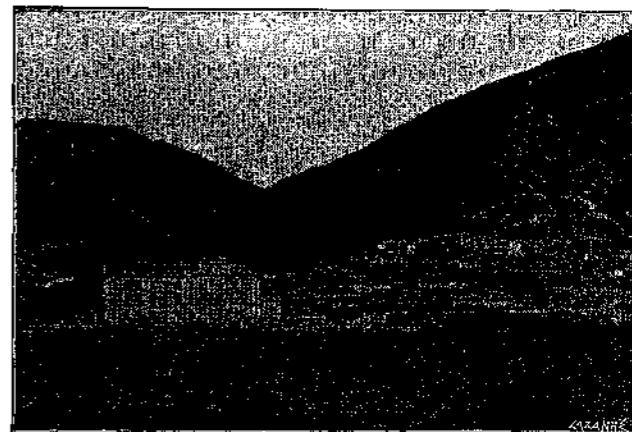
Και από τα τρία αυτά κέντρα των λουτρών, την Κυλλήνην, την Αΐδηψόν και το Λουτρακι, ένθυμούμαι ότι είχα κρατήσει πλείστας σημειώσεις τοιούτων παρατηρήσεων. Ήσαν στιγμιαία έντυπώσεις διγμένα έκτάκτως επάνω 'ς το χαρτί. Σας τας παρουσιάζω με κάποια τάξιν τώρα διότι είνε κατ' έξοχήν ένδιαφέρουσαι. Αρχίζω από την Κυλλήνην ήτις ήτο και ή πρώτη Έλληνική λουτροπόλις που έπεσκεπτόμην μετά την έν ΑΪ-Λε-Μπαίν διαμονήν μου.

Μετά δύο τριών φίλων και τινων κυριών εκαθήμεθα είς το άναγνωστήριον του ξενοδοχείου και επίναμεν συνομιλούντες τον άπογευματινόν καφέν. Ο διευθυντής του Ξενοδοχείου κ. Μερκάτης όστις δι' όλους τους πελάτας του έχει μίαν εύγενικήν λέξιν και μίαν υπόκλισην, είς το νεύμα ενός παρακαθημένου μου επήλθισεν. Ο φίλος μου τον ήρώτησε περί δύο κυριών με συμπαθή και μελαγχολικήν την φυσιογνωμίαν οΐτινες είχαν φθάσει εκεί. Ήσαν οι μόνοι οΐτινες δέν έγνωρίσθησαν με κανένα από τους πολυπληθείς πελάτας του ξενοδοχείου. Ο κ. Μερκάτης δέν έβράδυνε να μάς είπη τα όνόματά των και τον τόπον της καταγωγής των. Τίποτε πλέον. Μετ' άλλας ήμέρας

οι μελαγχολικοί κύριοι με την εύγενή φυσιογνωμίαν άπετέλουν εύθυμότατοι μέρος της συντροφιάς μας. Ο ένας έπασχεν από λαμικόν νόσημα και ο άλλος από στηθικόν. Ολιγοήμερος όμως διαμονή είς την Κυλλήνην ήκοσε να τους δώση την ζωήν ή όποία τους έφευγε και τόσην μάλιστα ζωήν ώστε να ξεθεώνουν κατόπιν με τας φωνάς των δλόκληρον την Κυλλήνην την όποίαν ή διευθυνσις του Σιδηροδρόμου Πειραιώς-Αθηνών-Πελοπονήσου κατέστησαν άληθινόν επίγειον παράδεισον.

Είς το Λουτρακι πάλιν ο διευθυντής των «Πηγών» παρουσίασεν είς την ζηλευτήν συντροφιάν μας, άποτελουμένην από ένα πρόην ύπουργόν, τέσσαρας επιστήμονας, δύο μεγαλοβιομηχάνους και όκτώ τον αριθμόν κυρίας αι όποιαί ήσαν κατά φαντασίαν άσθενείς, τρεις όμογενείς έλθόντας είς το Λουτρακι από τα τέσσαρα σημεία του όρίζοντος. Ο ένας ήτο από την Κύπρον, ο άλλος από την Ρουμανίαν και ο τρίτος από τον Καύκασον. Μας διηγούντο οι ίδιοι μετά την γνωριμίαν μας ότι έπασχον από ισχυράν ψαμμίασιν και ότι τας πρώτας ήμέρας έτρωγον τα σίδερα από τους πόρους. Δέν παρήλθεν όμως εβδομάς όπου ή υγεία των έβελτιώθη επαισθητώσ, ώστε να μη τρώγουν μόν τα σίδερα πλέον αλλά τροφήν την όποίαν πρώτον ο ιατρός των είχε άπαγορεύσει. Ο ένας δε εξ αυτών ο Καυκάσιος δέν περιωρίσθη είς τα τρυφερά κοτόπουλα του κ. Κουρβέλη, άλλ' έφαγε και τρεις χιλιαδούλες δραχμές είς το πόκερ του πρώην ύπουργού και του εκ Κύπρου συναδέλφου του έν τη άσθενεία.

Το περιεργότερον όλων όμως το είδα είς την Αΐδηψόν. Την παρατήρησί μου μάλιστα αυτήν την συνιστώ είς ένα συνάδελφον μου μανιωδώς έρωτευμένον τελευταίως με το άκόντιον. Είς τας «Θέρμας του Σύλλα» είχε φθάσει ένας τελείως πιασμένος από τους ρευματισμούς. Ήτον νέο παληκάρι. Οι υπάλληλοι του κ. Πολέμη με κόπον τον έτοποθέτησαν είς

Αΐδηψός — Ξενοδοχείον αι «Θέρμαι του Σύλλα»

το δωμάτιόν του. Ο νέος αυτός μετά δεκαπέντε ήμέρας, θα σας φανή παράδοξον, πηδούσε της τρεις και μάλιστα άλμα μετά φοράς. Ένθυμούμαι ότι ένας παχύσαρκος κύριος όταν τον είδε τον πιασμένον νεανίαν να πηδά της τρεις, έκαμνε τον σταυρόν του. Οι άλλοι χαμογελούσαν διά το σταυροκόπημά του ένψ είς την ιδικήν μου μνήμην ήρχοντο οι στίχοι του Χαΐνε διά την «Παναγίαν του Κέφλαρ», με την διαφοράν όμως ότι αντί της λέξεως «Παναγία» επιμόνως έθετα την λέξιν Αΐδηψός.

«Οποιος 'ς την Αΐδηψό ήλθε κοιτούσ χορεύει σήμερα σάν παληκάρι»
 «Οποιος 'ς την Αΐδηψό πήγε κουλός Τώρα βαρεί βιολι με το δοξάρι».

Τοιαύτα γεγονότα θα ήδυνάμην πλείστα να άναφέρω και από τας τρεις μνημονευθείσας λουτροπόλεις. Και αυτά άρκούν. Έπειτα ή φήμη των είνε γνωστή. Έγώ άπλώς ήθελα να τονίσω το άδικον των όμογενών οι όποιοι προτιμούν τα Εύρωπαϊκά αντί των ιδικών μας των ελληνικών τόσο μάλλον τώρα ήπου συγκεντρώνουν τον καλλίτερον κόσμον και διακρίνονται ως αι πλέον επαγωγότεραι θεριναί διαμοναί.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΩΝ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ",

Μάθημα πέμπτον — Διονυσιακόν Θεάτρον, Ῥθεῖον Περικλέους, Χορηγικόν μνημεῖον Θρασύλλου.

Ο ΠΩΣ σήμερον εἰς τὰ χωρία μας ὑπάρχουν πλησίον συνήθως τῶν ἐκκλησιῶν τὰ «ἀλώνια», ὅπου ἐκτὸς τοῦ ἀλωνίσματος τῶν δημητριακῶν, γίνονται καὶ αἱ συγκεντρώσεις καὶ οἱ χοροὶ τῶν χωρικῶν, τοιοῦτοτρόπως ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης εἰς παλαιότερην ἐποχὴν, ὑπήρχεν «ἀλώνι» χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς «Ὀρχήστρα», ὅπου κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Διονύσου, τοῦ ὁποῦ ὑπάρχει ἀκόμη ἐδῶ παλαιότερον ἱερόν, ἐγίνοντο πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ οἱ χοροί. Ἐξ αὐτῶν προήλθεν ἡ τραγωδία καὶ ἡ κωμῳδία γνήσια καὶ τέλεια δημιουργήματα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ ἰδίως τῶν Ἀθηναίων.

Ἀλλὰ τὸ πρῶτον θεάτρον δὲν ἐμορφώθη ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης· διότι καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς ὑπήρχεν «ἀλώνι» καὶ «Ὀρχήστρα», ἡ ὁποία διετήρησε καὶ κατοῦν τὸ παλαιὸν τοῦτο ὄνομα. Ἐκεῖ πρῶτος ὁ Θέσις περὶ τὸ 534 π. Χ. ἔγινεν ὁ πρῶτος ὑποκριτής, ἐν ᾧ ἕως τότε μόνον ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ ἀπεσπᾶτο διὰ τὴν συνομιλίαν μὲ τὸν ἀναπαυόμενον χορόν. Οἱ θεαταί, ἐννοεῖται, ὅπως καὶ σήμερον εἰς τὰ «ἀλώνια» τῶν χωριῶν, ἴσταντο περίεξ τοῦ χοροῦ.

Ὁ Θέσις ὅμως παρίστανεν ὁ ἴδιος πολλὰ πρόσωπα καὶ εἶχεν ἀνάγκη νὰ ἀλλάσῃ ἐνδύματα ἀναλόγως αὐτῶν. Ἐν πρόχειρον «τσαντήρι» δηλαδὴ «σκηνή» ἐστήθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, καὶ ἰδοὺ αἱ ἀρχαὶ τοῦ θεάτρου. Ὅπισθεν τῆς σκηνῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἴστανται θεαταί, διότι δὲν ἐβλεπον.

Ὅλιγον κατ' ὀλίγον ἀνεπτύγη ἡ ἀνάγκη νὰ καθηνοῖ θεαταί κατασκευάσθωσαν λοιπὸν ξύλινα «ἰκρία», ἢτοι σανίδες προσκολλημέναι ἐπὶ καθέτων ξύλων, καὶ αὐτὰ εἶναι τὰ πρῶτα θεωρεῖα.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ πρόχειρον ἐκεῖνο θεάτρον ὅταν τῷ 499 π. Χ., ἐν ᾧ ἐδιδάσκοντο τὰ δράματα τῶν διαγωνιζομένων ποιητῶν Πραξίνα, Χοίριον καὶ Διοχέλου ἐκηρυκίσθησαν τὰ ξύλινα ἐδῶλια κατὰ τὴν παραστάσιν τῶν δραμάτων τοῦ πρώτου ποιητοῦ, καὶ ἐλήφθη ἀνάγκη νὰ μετατεθῇ τὸ θεάτρον. Ἐξελέγη ὡς νέα θέσις αὐτοῦ ὁ παρῶν τόπος, ὅπου καὶ Ὀρχήστρα ὑπήρχε καὶ ἱερόν τοῦ Διονύσου καὶ τὸ μέρος ἦτο καταλληλότερον.

Ἐννοεῖται ὅτι κατ' ἀρχὰς κατασκευάσθη προχείρως τὸ θεάτρον μὲ ὀλίγα ἴσως λίθινα ἐδῶλια, τὰ δ' ἄλλα ἐκ ξύλου. Εἶναι περίεργον ὅτι ὅλα τὰ δράματα τοῦ Διοχέλου καὶ τὰ πλείεστα τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Ἐὐριπίδου καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀποτελοῦν τὴν ἀκμαϊοτάτην ἐποχὴν τῆς δραματικῆς ποιήσεως, διεξήχθησαν ἐπὶ τοῦ ἀπλουστάτου αὐτοῦ καὶ προχείρου θεάτρου, πράγμα, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ἀνευ πολυτελῶν μέσων δύναται νὰ ἐκδηλωθῇ τὸ γενναῖον πνεῦμα ἑθνῶν, ἂν ὑπάρχῃ.

Μόλις τῷ 421 π. Χ. ἤρχισεν ἡ κατασκευὴ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου κατὰ τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον σήμερον βλέπομεν εἰς τὰς γενικὰς του γραμμὰς. Ἀλλ' ἡ ἐργασία διεκόπη, ἕως ὅτου ὁ ἥθητωρ Λυκούργος τῷ 338—326 π. Χ. κατώρθωσε διὰ τῆς διαρρηθμίσσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον.

Τὰ ἐδῶλια τοῦ κοίλου, τὰ ἀναλήμματα εἰς τὰς

πλευρὰς τοῦ θεάτρου πρὸς στήριξιν, ἡ νοτία στοὰ αὐτοῦ εἶναι ἔργα τοῦ Λυκούργου. Ἐκ τοῦ παλαιότερου θεάτρου σώζονται ἴχνη τῆς Ὀρχήστρας παρὰ τὸ ἀνατολικὸν τῆς σκηνῆς, καὶ ἐκ τοῦ θεάτρου τῆς λαμπρᾶς ἐποχῆς διατηροῦνται ὀλίγα ἴχνη τῆς δυτικῆς παρόδου.

Ἄλλ' ἐπὶ Νέρωνος μετεβλήθη πολὺ τὸ θεάτρον ἐπὶ τὸ ῥωμαϊκότερον ἐπὶ Ἀδριανοῦ ἐπεσκευάσθη ἐπίσης, ἀκόμη δὲ καὶ κατὰ τὸν 3ον αἰῶνα μ. Χ. ὑπέστη μεταρρυθμίσεις. Τὰ σημερινὰ ἴχνη τῆς σκηνῆς καὶ τῆς Ὀρχήστρας προσέρχονται ὅλα ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἐποχῶν.

Κατὰ τὸν μεσαῖωνα φαίνεται ὅτι εἶχε καλυφθῆ καὶ διὰ τοῦτο οἱ περιηγηταὶ τὸ ἀγνοοῦν. Τῷ 1804 ὁ Chandler εἶπεν ὅτι ἐδῶ πρέπει νὰ κεῖται τὸ Διονυσιακόν θεάτρον. Τῷ 1862 τὸ ἀνέσκαψεν ὁ Γερμανὸς Strack τῷ 1877 καὶ 1886 ἐγένοντο καὶ τινες συμπληρωματικαὶ ἀνασκαφαί, αἱ τελευταῖαι ὑπὸ τοῦ κ. Δαιρπεφελδ, ὅστις διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ὑπήρχε σκηνὴ κατὰ τὴν λαμπρὰν ἐποχὴν, ἀλλ' ὅτι οἱ ὑποκριταὶ παρίστανον ἐν τῇ Ὀρχήστρᾳ πρὸ τῆς θυμέλης. Ὁ κ. Πουχστάιν, τοῦ ὁποῦ τὴν γνώμην ἀκολουθεῖ καὶ ὁ κ. Ἀρβαντιπόπουλος, ἀποδεικνύει ὅτι ὑπήρχε καὶ τότε σκηνὴ ξυλίνη, ἐπὶ τῆς ὁποίας διεξήγετο ἡ παράστασις.

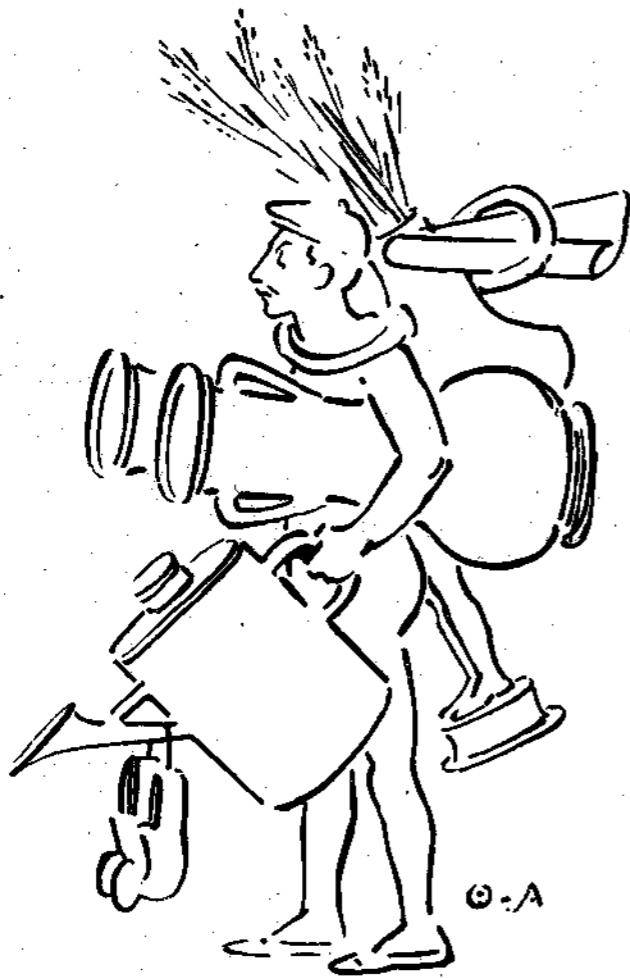
Πρὸς Ν. τοῦ θεάτρου ὑπάρχει εἰς παλαιὰς ναῖσος τοῦ Διονύσου Ἐλευθερίας κατασκευασθεῖς ἐπὶ Πεισιστράτου, καὶ πλησίον αὐτοῦ ἕτερος ναὸς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ περιέχων τὸ μέγα χρυσελεφάντινον ἀγαλμα του, ἔργον τοῦ Ἀλκαμένους, κατασκευασθεῖς περὶ τὸ 421 π. Χ. Ἀμφοτέρων σώζονται τὰ θεμέλια μόνον, πλησίον δὲ τοῦ δευτέρου καὶ μία μεγάλη ἐνεπίγραφος πλάξ, ἐκ τῆς ὁποίας μανθάνομεν ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ 300 π. Χ. ὑπήρχε σύνδεσμος ἀλληλοβοηθείας τῶν ἡθοποιῶν μὲ διάφορα προνόμια, ὀνομαζόμενος «ἱερὰ Σύνοδος τῶν περὶ τὸν Δίονυσον Τεχνιτῶν».

Τὸ δὲ Ῥθεῖον τοῦ Περικλέους, ἐν τῶν ὀραιότερων κτιρίων τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοὺς ἀρχαίους, κατασκευάσθη κυκλωτερές, κατὰ μίμησιν τῆς σκηνῆς τοῦ Σέρξου, ἐκ τῶν ξύλων τῶν κυριευθέντων πλοίων τῶν Περσῶν κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν.

Ἦτο λοιπὸν ξύλινον διὰ τοῦτο, μόνον τὰ θεμέλια ἐσώθησαν ἐν μέρει πρὸς Α. τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ὑψηλὰ πλησίον τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐντὸς εἶχε κίονας καὶ ἐδῶλια, ἐτελοῦντο δὲ ἐκεῖ οἱ περίφημοι μουσικοὶ διαγωνισμοί, πολλὰκις σπουδαιότεροι τῶν δραματικῶν ἀγώνων τοῦ θεάτρου. Ἡ στέγη ἦτο δῆσια καὶ ξυλίνη διὰ τοῦτο ὁ κωμικὸς Κρατίνος σατυροῦν τὸν Περικλέα, λέγει ὅτι ἔρχεται φέρων μεταξὺ τῶν ὤμων του τὸ Ῥθεῖον μὲ τοῦτο ὕπνοσι τὴν κεφαλὴν τοῦ Περικλέους, ἡ ὁποία ἦτο δῆσια πρὸς τὰ ἀνω.

Τὸ Ῥθεῖον τοῦτο ἔκτισεν ὁ Ἀθηναῖος Ῥριστιῶν τῷ 86 π. Χ., διὰ τὸ μὴ μεταχειρισθῆ τὸ ὀλικόν του ὁ Σύλλας καὶ κυριεύσῃ τὴν Ἀκρόπολιν. Τὸ ἀνήγειρε δὲ ἐκ νέου κατὰ σύμπτωσιν περιεργὸν ἀνὴρ βάρβαρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας Ἀρριοβαρζάνης ὁ Β' ὁ Φιλοπάτωρ περὶ τὸ 65—52 π. Χ. Ὁ Πανστανίας εἰς τὰ μέσα τοῦ 2ου αἰῶνος μ. Χ. τὸ εἶδε καὶ τὸ ἀναφέρει.

Τὸ μνημεῖον τοῦ Θρασύλλου κεῖται εἰς τὴν λεγομένην «Κατατομήν», ἐκεῖ δηλ. ὅπου ἔχει κοπὴ ὁ βράχος ἔμπροσθεν τοῦ σπηλαίου, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ ὑπάρχει μέχρι σήμερον ἀπὸ παλαιὰς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς

ΤΑ ΔΩΡΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ 1910 — ΥΠΟ ΘΕΜΟΥ ΑΝΝΙΝΟΥ

ΠΡΟΠΟΝΗΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟ 1910 — ΥΠΟ ΘΕΜΟΥ ΑΝΝΙΝΟΥ

μήσεις της περασμένης δόξης. 'Ο Διγενής 'Ακρίτας χλωμαίνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὰ βάθη τῶν αἰώνων.

«Εἰς τὰ νεότερα δημοτικὰ ἄσματα, ὁ λαὸς ποιητῆς μόλις ἐλπίζει περισσότερον ὅμως κλαίει, καὶ περισσότερον βυθίζεται εἰς πονετικὴν ἔκστασιν».

ΕΛΛΑΒΑΜΕΝ πολυτελέστατα τυπωμένον τὸ βιβλίον τοῦ κ. Lalia Paternostro Ἰταλοῦ λογίου καὶ δημοσιογράφου ὁ ὁποῖος ἐπισκεφθεὶς ὄχι πρὸ πολλοῦ τὴν Ἑλλάδα μᾶς διηγεῖται τὰς ἐντυπώσεις του. Θεωροῦμεν καθήκον μας νὰ ἐκφράσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὴν θερμότητα τῶν φιλελληνικῶν αἰσθημάτων του ἐνέπνευσαν τὸ βιβλίον τοῦ εὐγενοῦς Ἰταλοῦ λογίου.

Τὸ βιβλίον κοσμεῖται ἀπὸ εἰκόνας τῶν συγχρόνων Ἀθηναίων καλλίστας καὶ εἰκόνας τῶν ἀρχαίων μνημείων. Ὁ κ. Paternostro, ὅπως λέγει, «ἀνευρέθη τὴν μητέρα. Ἑλλάδα ὅταν ἐδόθη εἰς τὴν ἀγάπην τῆς ἀραιότητος καὶ εἰς τὰς θωπείας τοῦ ἰδανικοῦ. Τὴν εἶδε — μέσα εἰς τὴν φαντασίαν — ὡς τὴν μητέρα τὴν ἀγίαν ποῦ ἡ Εἰμωμένη ὤρσεν εἰς τὰς ψυχὰς ποῦ πλημμυρίζουν ἀπὸ ζωῆν. Καὶ τὸ βιβλίον φέρει τὸν τίτλον «Nel sogno».

K.

Ο κ. Μ. Δυκιάρδπουλος γράφει εἰς τὸν «Νουμάν» περὶ τῆς Συγχρόνου ἑλληνικῆς Φιλολογίας. Ἀναφέρει τὸν κ. Παλαμῆν ἕναν «ἀπὸ κείνους ποῦ ἀξίζουν τὴν πύττην προσοχὴν». Ὁμιλεῖ γιὰ τὸν κ. Νιφράναν, ὡς συγγραφέα, μὲ τάλαντο καὶ παιδείαν πρώτης ἡραμῆς. Τὸν κ. Ξενοπούλου ὀνομάζει Ἐλληνα Τσέχωφ, ποῦ «ζωγραφίζει μὲ ἀρκετὸ τάλαντο σιὰ ἐπαρχιακὰ του διηγήματα τῆ ζωῆ καὶ τὶς φυσικὰς κλίσεις τῆς μικρᾶς ἑλληνικῆς κοινωνίας». Ἀναφέρει καὶ τὸν Κόκκινον Βράχον τοῦ κ. Ξενοπούλου ὡς «ἕνα εἰδυλλιακὸν ρομάντσο ποῦ μοροῦσε νᾶξε ἐνδιαφέρο ἂν ὁ συγγραφέας δὲν ἦταν καὶ ἐδῶ, εἶται νὰ ποῦμε, γλυκοαισθηματικῶς».

Τσέχωφ γλυκοαισθηματικὸς λοιπόν! Μά, πῶς :

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὸ τρέχον ἔτος ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης, καθηγητῆς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας.

Τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον ἔορτασε τὴν Κυριακὴν 7 Μαΐου τὴν τεσσαρακονταετηρίδα τοῦ κ. Α. Χρηστομάνου ὡς καθηγητοῦ τῆς χημείας.

Ἡ κ. Κυβέλη Μυράτ, ἡ πρωταγωνίστρια τῆς «Νέας Σκηνης», προσελήφθη εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον.

Ὁ Σύλλογος πρὸς διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων διὰ τοῦ προέδρου κ. Δ. Βικέλα, ἔδωκε τὴν Κυριακὴν 7 Μαΐου τὰ θεμέλια Ὄκλου Τυφλῶν. Ἑλληνίς κόρη ἡ Δις Ἀσκαριδὴ σπουδάζουσα εἰδικῶς εἰς τὴν Εὐρώπῃ, ἐπανερχεται τὸν Σεπτέμβριον νὰ ἀναλάβῃ τὴν διδασκαλίαν τῶν τυφλῶν. Τῆς ἐφορείας τοῦ νεοαὐτοῦ ἰδρύματος προεδρεύει ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

Ἠγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου Νορβηγοῦ συγγραφέως Ἐρρίκου Ἴψεν.

Ἐνας ἰατρός τῆς Νέας Ὑόρκης Δουκὲ βεβαιώνει ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς παρατηρήσεις ὅτι ἡ διανοητικὴ ἐργασία καὶ ἡ μακροβιότης δὲν εἶναι ἀντίθετα πράγματα. Ἀρκεὶ ἡ ἐργασία νὰ εἶναι ποικίλη καὶ ὄχι μονότονος.

Ἴδου καὶ φωτογραφικὴ γελοιογραφία. Διὰ τῆς θερμότητος καὶ τινῶν χημικῶν οὐσιῶν ὁ ἐφευρέτης, Ἀμερικανός, κατορθώνει νὰ παραμορφώσῃ ἕνα μέλος τοῦ σώματος μόνον, τὴν μήτην, τὸν λαυμὸν ἢ ὅτι δήποτε.

Τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης ἴδρυσε ἕδραν ἀνθρωπολογίας.

Ἐνας γερμανὸς κριτικὸς θέτει τὸ ζήτημα διατὶ ἡ γυναῖκα δὲν ἠμπούρεσε καὶ αὐτὴ νὰ δημιουργήσῃ μεγάλο μουσικὸν ἔργον. Πρὸς τοῦτο χρειάζεται, λέγει, φαντασία καὶ γνώσις τῆς ἀρμονίας. Καὶ ἔχει μὲν φαντασίαν ὅπως οἱ ἄνδρες ἀλλὰ τῆς λείπει ἡ τέχνη, διότι ποτὲ ἡ γυναῖκα δὲν φθάνει εἰς τὸ τέλεσμα τῶν τεχνικῶν σπουδῶν. Ἴσως διότι χρειάζεται πολλὴ μελέτη, ἴσως καὶ διότι ἡ ἐπιτυχία δὲν εἶναι τόσο ταχεῖα.

Ἀπέθανε τελευταίως ὁ Μανουὲλ Φερνανδὲζ Καβαλλέρο, ἕνας ἀπὸ τοὺς γονιμοτέρους μουσουργοὺς τῆς Ἰσπανίας.

Ὁ βέλγος γλύπτης Νοκέ, 29 ἐτῶν, πολίτης ἀμερικανός, τοῦ ὁποῖου τὰ ἔργα ἐγίνοντο δεκτὰ εἰς τὸ παρισιανὸν Σαλόνι χωρὶς νὰ ὑποβληθῶν εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς, ἐφρονεῖται κατὰ τινα ἀνάβασιν τοῦ δι' ἀεροστάτου.

Προσεχῶς θὰ γίνῃ Συνέδριον Παναμερικανικὸν διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ προταθῇ ἡ ἴδρυσις Παναμερικανικῆς Ὀμοσπονδίας, ἡ ὁποία θὰ λύῃ ὅλας τὰς διαφορὰς τῶν ἀμερικανικῶν κρατῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Phylen-heroen am Parthenonfries, von Dr. A. S. Arvanitopoulos εἶναι ἰδιαίτερον φυλλάδιον μὲ δύο καλλιτεχνικοὺς πίνακας καὶ ἕν διάγραμμα ἐκ τοῦ περιοδικοῦ τῆς Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, καὶ περιλαμβάνει τὴν νέαν ἐρμηνείαν τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου περὶ τῆς Ἀγατολικῆς πλευρᾶς τῆς Ζωοφόρου τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων. Τὴν ἐρμηνείαν ταύτην εἶχεν ἀνακοινῶσαι πρὸ τινῶν μηνῶν ὁ κ. Ἀρβανιτοπούλος ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς ἡ θεωρία του, διακρίνοντος τοὺς δέκα ἐπισημοὺς ἤρωας τῶν ἀττικῶν φυλῶν ἐπὶ τῆς Ζωοφόρου, καὶ παραδίαν τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων εἰς τὰς Ἐκκλησιαζούσας τοῦ Ἀριστοφάνους, ἔγεινε δεκτὴ καὶ ἐτηνέθη πολὺ ὑπὸ τῶν παρευρεθέντων ἀρχαιολόγων. Ἐντεῦθεν προήλθε καὶ ἡ δημοσίευσσις αὐτῆς γερμανιστὶ εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς, ἵνα μετατεθῇ εἰς εὐρύτερους ἐπιστημονικοὺς κύκλους.

Οἱ τυφοί, ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνῃ. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων. Ἀθῆναι 1906, σφ. 16ον σελ. 109, λεπτὰ 40.

Etudes d'art étranger par William Ritter. Paris 1906 société du Mercure de France, σφ. 16ον σελ. 470, fr. 3,50.

Τὸ ἐν Ἑλλάδι Κοινοβουλευτικὸν Δίαιον ὑπὸ Ἠλία Α. Ζέγγελῃ. Τόμος πρῶτος. Ἀθῆναι 1906, Τυπογραφ. Π. Α. Σακελλαρίου σφ. 16ον σελ. 459 σφ. 8.

Galatea dramma di Spiridione Vassiliadis versione italiana di F. de Simone Brower. Napoli 1906. A. Tassitore et Cie.